

uitgave van het Nederlands en het Vlaams Palestina Komitee
jaargang 29 nummer 3, juni 2001
prijs losse nummers f 7,50 / 150 BFr

Soemmoed

- de dubieuze aanbevelingen van de Mitchell-Commissie
- Europa laat het nog altijd afweten
- internationale bescherming Palestijnen
- de *Intifada* & de vrouwen

Soemoed

is het officiële orgaan van het Nederlands Palestina Komitee en het Vlaams Palestina Komitee en wordt uitgegeven door de Stichting Palestina Publikaties. *Soemoed* verschijnt zes keer per jaar. De redactie is verantwoordelijk voor de inhoud, dus ook voor de artikelen van de medewerkers. Dat betekent niet dat de redactie het altijd eens hoeft te zijn met de visie van de medewerkers. Uitgangspunt van beoordeling is onder meer dat een bijdrage niet in strijd mag zijn met de principes en doelstellingen van beide komitees.

Nederlands Palestina Komitee

Postbus 10520, 1001 EM Amsterdam
Telefoon: 020 - 6246046
Fax: 020 - 6268857
E-mail: npk@xs4all.nl
Website: www.palestina-komitee.nl

Vlaams Palestina Komitee

Vierwindenstraat 60, 1080 Molenbeek
Telefoon: 02 - 501 67 49
Fax: 02 - 511 89 19
E-mail: vpkom@mailroom.com

Soemoed

is het Arabische woord voor vastberadenheid of standvastigheid - een begrip dat in de Palestijnse gemeenschap wordt gebruikt om de strijd voor behoud van het land en voor terugkeer naar Palestina te karakteriseren.

Aan dit nummer werkten mee:

Paul Vanden Bavière, Koen Bos, Rudi Cornelissen, Katrien van Eeckhout, Martha Hovy, Anja Meulenbelt, Jan Moerings, Wim de Neuter, Jochem van Oosten, Paul Prillewitz, Robert Soeterik, Tine van het Veld, Paul de Waart, Kees Wagtenonk & Ludwig Watzal.

Productie: 't Seepaert, Amsterdam

Druk: Ton Mittelmeijer, Amsterdam

Abonnementen

Het abonnementsgeld loopt gelijk met het kalenderjaar en bedraagt voor 2001 f 45,- / 900 Bfr. Dit bedrag dient binnen een maand na ontvangst van de acceptgiro te worden voldaan. Indien een maand voor het verstrijken van de abonnementsperiode geen bericht van opzegging is ontvangen, wordt het abonnement automatisch verlengd.

Postbankrekeningnummers:

2047409 t.n.v. Stichting Palestina Publikaties, Amsterdam
1806947 t.n.v. Nederlands Palestina Komitee, Amsterdam
523-0402235-51 t.n.v. Vlaams Palestina Komitee, p/a Pletinckxstraat 4/6, 1000 Brussel

Redactioneel

Intifada van alle kanten onder druk

Het loopt niet goed met de *Intifada*. Geen wonder, want inmiddels wordt zij van alle kanten belaagd.

Vanzelfsprekend door Israel. In het oog springt daarbij het PR-offensief van de regering van nationale eenheid van het duo Sharon/Peres. Door op 22 mei, na weken van *over-kill*, een 'eenzijdig staakt-het-vuren' af te kondigen, werd door Ariel Sharon de schijn gewekt dat Israel bereid was de aanbevelingen van de Mitchell-Commissie te volgen. Toen na de bloedige zelfmoordaanslag op 1 juni op een discotheek in Tel Aviv eveneens werd afgezien van de gebruikelijke grootschalige 'vergeldingsacties' (inclusief de eventuele arrestatie en deportatie van de PNA-top), begon dit PR-offensief pas echt politieke vruchten af te werpen. De onverminderde alledaagse repressie in, en de economische wurging van de Bezette Gebieden, evenals de bouwactiviteiten in de joodse nederzettingen daar, verdwenen grotendeels uit beeld.

Omgekeerd heeft de zelfmoordaanslag in Tel Aviv de PNA van Yasser Arafat internationaal verder in het nauw gedreven. De even dubieuze als bespottelijke rol die de Duitse minister van Buitenlandse Zaken, de poseur Joschka Fischer, daarbij heeft gespeeld, wordt elders in dit nummer van *Soemoed* door Ludwig Watzal uit de doeken gedaan. Ook diverse Arabische regeringsleiders moeten achter de schermen grote druk op de PNA-top hebben uitgeoefend, in de hoop het Palestijns-Israëliësch conflict in rustiger vaarwater te brengen. Onder al deze druk kondigde Arafat een dag na de aanslag een 'onvoorwaardelijk staakt-het-vuren' af - een stap die niet zonder risico's is, gezien de stemming onder Palestijnen.

Kort na Arafats staakt-het-vuren is

door de directeur van de CIA, George Tenet, de druk op de PNA-top verder opgevoerd, door deze in de richting te duwen van hernieuwde samenwerking met Israel op het terrein van de veiligheid (lees: de veiligheid van Israel). Ook dat is voor de PNA-top een riskante zaak, want het betekent het aanpakken van het Palestijns verzet, dat onder Palestijnen brede steun geniet. Door zowel de Verenigde Staten als Europa is er voorts op gehamerd, het stappenplan van de Commissie-Mitchell zo snel mogelijk door te voeren - waarbij het zal gaan om de Israelische lezing daarvan, die voor de Palestijnen nog minder te bieden heeft (zie daarover de bijdrage van Graham Usher, elders in dit nummer van *Soemoed*).

Bij dit alles wordt wel het volgende vergeten: Stel dat de samenwerking en het overleg tussen Israel en de PNA worden hervat, waarover valt er - wat de Palestijnen betreft - met de regering Sharon/Peres eigenlijk te onderhandelen? In ieder geval over minder dan de regering van voorganger Ehoed Barak in de aanbieding zij te hebben. Zullen de leiders van de PNA - die, laten we dat niet uit het oog verliezen, bestaat bij de gratie van een onderhandelingsproces - na de honderden Palestijnse doden, de duizenden Palestijnse gewonden en de enorme materiële verliezen voor minder dan dat *kunnen* gaan? Vooralsnog lijkt dat niet erg waarschijnlijk. Onderhandelen wordt daarmee - wat Israel betreft - onderdeel van een afmatstrategie.

Krachtige internationale druk op Israel - bijvoorbeeld om het land te dwingen de internationale rechtsregels te respecteren - lijkt enig perspectief op een politieke doorbraak te bieden. Er is evenwel geen reden te veronderstellen dat daarvan op afzienbare termijn sprake zal zijn. Dit maakt de situatie tamelijk uitzichtsloos.

(JVO)

Doelstelling

Het Nederlands en het Vlaams Palestina Komitee streven naar versterking van de solidariteit met het Palestijnse volk. Zij ondersteunen het recht van het Palestijnse volk op zelfbeschikking, het recht op een onafhankelijke Palestijnse staat, alsook het recht op terugkeer van alle Palestijnse vluchtelingen naar hun oorspronkelijke woongebieden.

Daartoe verschaffen de beide komitees informatie over de dagelijkse werkelijkheid en de politieke, sociale en economische strijd van Palestijnen. Zij veroordelen iedere poging om buiten het Palestijnse volk om over zijn lot te beslissen.

Volgens het Nederlands en het Vlaams Palestina Komitee vormt de eerste voorwaarde voor het bereiken van een rechtvaardige vrede een eind aan de ontrecting van Palestijnen door de staat Israël. Het discriminerende karakter voor Palestijnen van het zionistische staatsbestel dient aan de kaak gesteld te worden, evenals de expansiepolitiek van de staat Israël.

Daarnaast vragen de beide komitees aandacht voor de Palestijnen in de diaspora, die in veel gevallen aan onderdrukking blootstaan.

Het Nederlands en het Vlaams Palestina Komitee roepen op tot steun aan alle bewegingen – met name in Palestina en Israël - die zich daadwerkelijk inzetten voor een rechtvaardige oplossing van het Palestijns-Israëliësch conflict.

De beide komitees werken samen met organisaties in de strijd tegen racisme en andere vormen van discriminatie.

pagina 4

Het dubieuze stappenplan van de Mitchell-Commissie.

pagina 6

De mutaties van Mitchell

pagina 8

Werelden scheiden ons - een interview met de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken, Jozias van Aartsen.

pagina 11

Israël heeft niets te vrezen van Louis Michel, Palestijnen niets te verwachten - België & het EU-voorzitterschap.

pagina 14

Overlevenden van Sabra en Shatila klagen Ariel Sharon in België aan.

pagina 17

'Een Vliegtuig voor Gaza' - verslag van een missie naar Palestina van 25 tot 28 maart 2001.

pagina 25

Duitslands beperkte kijk op het Midden-Oostenconflict.

pagina 27

Internationale bescherming van de Palestijnen in de Bezette Gebieden.

pagina 30

Het niet-verschaffen van hulp aan volkeren in (levens)gevaar.

pagina 32

Zal het volk mee gaan doen? - Palestijnen bespreken de aard van de *Intifada*.

pagina 35

'Verjoods Galilea!' - Israëls antwoord op de oktoberopstand.

pagina 37

Wat is dit hier, een veldhospitaal? - verslag van een werkbezoek aan Gaza, midden in de *Intifada*.

pagina 19

middenkatern

De *Intifada* & de vrouwen - een interview met Eileen Kuttub.

Foto voorpagina:
Associated Press

het dubieuze stappenplan van de Mitchell-Commissie

Op 20 mei 2001 publiceerde een onderzoekscommissie, onder leiding van de voormalige Amerikaanse senator George Mitchell, haar bevindingen en aanbevelingen met betrekking tot de *Intifada*: het zogeheten Mitchell-Rapport (20 pagina's). De commissie deed dat in opdracht van de Verenigde Staten, Israel en het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) en voorts in overleg met de Secretaris-

Generaal van de Verenigde Naties.

Dat was op 17 oktober 2000 samen met Egypte, Jordanië en de Europese Unie overeengekomen tijdens een topconferentie in Sharm al-Sheikh (Egypte). Officieel ging het om 'een onderzoekscommissie inzake de gebeurtenissen van de afgelopen weken [direct vóór en sinds het uitbreken van de *Intifada* op 28 september jl.] en hoe te voorkomen dat deze zich opnieuw zullen voordoen'.

In het Mitchell-Rapport worden geen schuldigen aangewezen. Alles werkt toe naar de aanbevelingen, die zijn vervat in een stappenplan, dat wij hieronder afdrukken en dat wij puntsgewijs voorzien hebben van ons commentaar (de redactie):

stappenplan

eind aan het geweld

- De Regering van Israel (Rvl) en het Palestijns Gezag (hierna: het Palestijns Nationaal Gezag, PNA) dienen hun gebondenheid aan de bestaan-

de overeenkomsten te herbevestigen en met onmiddellijke ingang een onvoorwaardelijk eind aan het geweld door te voeren [het geweld van de bezetter wordt hier gelijk gesteld met het gewapend verzet van de onderdrukte; red.]

- De Rvl en de PNA dienen met onmiddellijke ingang hun samenwerking op het terrein van de veiligheid te hervatten [lees: Arafat moet Palestijnse 'terroristen' oppakken en gevangen zetten; red.]

herstel van vertrouwen

- De PNA en de Rvl dienen samen te werken om een werkelijke 'afkoelingsperiode' tot stand te brengen en aanvullende vertrouwenwekkende maatregelen door te voeren (...) [lees: de Palestijnen moeten het ten koste van veel bloed en ellende tot stand gebrachte *momentum* in de *Intifada* teloor laten gaan; red.]
- De PNA en de Rvl dienen hun inspanningen op te voeren om ophitsing, in welke vorm dan ook, te identificeren, te veroordelen en te ontmoedigen [lees: legitieme oproepen van Palestijnse zijde om in verzet te komen tegen de Israelische bezetting, aan te pakken; red.]

- De Rvl dient al haar nederzettingen-activiteiten te bevriezen, inclusief de 'natuurlijke groei' van de bestaande nederzettingen [*nota bene*: 'te bevriezen', niet onvoorwaardelijk en definitief te stoppen, waartoe het internationaal recht Israel gebiedt; bovendien gaat het om een stappenplan: de Palestijnen moeten eerst hun *Intifada* feitelijk afblazen en vervolgens maar afwachten of Israel genegen is de nederzettingenactiviteiten 'te bevriezen'; red.]
- De Rvl dient te garanderen dat de Israelische strijdkrachten (IDF) voor een beleid en voor procedures kiezen en deze doorvoeren, die niet-dodelijke antwoorden op ongewapende demonstranten bevorderen, bedoeld om het aantal slachtoffers en de frictie tussen de beide gemeenschappen tot een minimum terug te brengen [m.a.w. een aanbeveling voor een 'fluwelen bezetting'; red.]
- De PNA dient schutters te verhinderen om vanuit Palestijnse bevolkingscentra op Israelische bevolkingscentra en op IDF-posities te schieten. Deze tactiek stelt burgers aan beide zijden onnodig aan gevaar bloot [geen woord over het geweld van joodse kolonisten tegen Palestijnse burgers; red.]
- De Rvl dient de afsluitingen [van 'autonoom' Palestijns gebied] op te heffen, alle verschuldigde belastinginkomsten aan de PNA over te dragen en Palestijnen die [tot het uitbreken van de *Intifada*] in Israel werkzaam waren, naar hun werkplek te laten terugkeren; voorts dient zij ervoor garant te staan, dat haar strijdkrachten en de [joodse] kolonisten zich onthouden van het verwoesten van huizen en wegen, evenals van het rooien van bomen en het vernietigen van ander landbouwbezit in de Palestijnse gebieden. Wij nemen kennis van het standpunt van de Rvl dat dergelijke acties om veiligheidsredenen zijn uitgevoerd. Niettemin, de economische gevolgen daarvan zullen zich nog jaren doen voelen ['om veiligheidsredenen'; de praktijk heeft uitgewezen dat dit - wat de Rvl betreft - een rekbaar begrip is; red.]
- De PNA dient de samenwerking met de Israelische veiligheidsdiensten te hervatten om zoveel als mogelijk is te verzekeren dat Pales-

tijnse werknemers, die in Israël werkzaam zijn, volledig zijn doorgeïllustreerd en geen banden hebben met organisaties of individuen, die betrokken zijn bij terrorisme [de veiligheid van Israël staat zoals altijd centraal; over de behoefte aan veiligheid van de andere partij wordt met geen woord gerept; red.]

- De PNA en de Rvl dienen zich samen in te spannen voor het behoud en de bescherming van heilige plaatsen voor joden, moslims en christenen [zou ook de verjoodsing van de Oude Stad van Jeruzalem geen halt toe geroepen moeten worden?; red.]
- De Rvl en de PNA dienen gezamenlijk de werkzaamheden te ondersteunen van Palestijnse en Israëlische NGO's, die betrokken zijn in *cross-community initiatives* die de twee volken met elkaar verbinden [maar daar moet dan wel een basis

voor zijn; wat niet is, kan niet met elkaar verbonden worden; red.]

hervatting van de onderhandelingen

- In de geest van de overeenkomsten en afspraken van Sharm al-Sheikh van 1999 en 2000, bevelen wij aan, dat de partijen bij elkaar komen om hun gebondenheid aan de getekende overeenkomsten en wederzijdse afspraken te herbevestigen en dienovereenkomstig actie te ondernemen. Dit zou de basis moeten vormen voor hervatting van allesomvattende en wezenlijke onderhandelingen [de vraag die daarbij onmiddellijk rijst is: waarover denken Mitchell en de zijnen dat de Regering van Nationale Eenheid van de *hardliner* Ariel Sharon en de politieke opportunist Shimon Peres, versterkt door vertegenwoordigers van het kolonistenmilieu, bereid is te onderhandelen - nog helemaal los

van de zeer ongelijke krachtsverhoudingen tussen de Rvl en de PNA?; red.]

Het moge duidelijk zijn dat het Rapport van de Mitchell-Commissie de Palestijnen niets te bieden heeft. Zoals door Graham Usher elders in dit nummer van *Soemoed* wordt uiteengezet, is de inhoud ervan nadien nog verder uitgehold door de toegevende opstelling van de Verenigde Staten jegens Israël.

---

vertaling: Rudi Cornelissen

de volledige tekst van het Mitchell-Rapport is te vinden op de *website* van het Nederlands Palestina Komitee (zie de colofon), onder 'docu'.

de mutaties van Mitchell

Graham Usher

Anvankelijk noemde de PLO het Mitchell-Rapport 'een fijngevoelige en coherente basis om het huidige conflict op te lossen'. Maar dat is niet langer het geval.

De steun van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Colin Powell, op 21 mei voor de aanbevelingen van het Mitchell-Rapport om een eind te maken aan acht maanden van geweld in de Bezette Gebieden werd 'verwelkomd' door het Palestijnse leiderschap. 'De Amerikanen hebben een om zich heen trappende en schreeuwende Ariel Sharon naar de onderhandelingstafel gebracht', zo luidde het commentaar van een PLO-onderhandelaar.

Een meer accurate beschrijving zou zijn geweest dat Mitchell, samen met de sterke toename van de aanvallen van Israël op de Palestijnen in de afgelopen week, de regering-Bush een om zich heen trappend en schreeuwend heeft teruggebracht bij een conflict, waarmee zij zich niet wil bemoeien en waarvoor zij Yasser Arafat hoofdzakelijk verantwoordelijk houdt. De wraak van de Verenigde Staten mag afgeleid worden uit de merkwaardige constructie die zij heeft gemaakt inzake 'de *timing* en de volgorde' van de aanbevelingen van Mitchell.

Voor de meeste Palestijnen was het Mitchell-Rapport *sowieso* al nauwelijks een 'evenwichtig' document. Het negeerde hardnekkig het dringende verzoek van de Palestijnen om een internationale macht die Palestijnse burgers in de Bezette Gebieden bescherming zou moeten bieden. Datzelfde gold voor de Egyptische en Jordaanse nadruk op het feit dat toekomstige politieke onderhandelingen op basis van een tijdschema zouden moeten plaatsvinden en zouden moeten beginnen, daar waar zij afgelopen

januari in Taba waren geëindigd.

Het bevatte eveneens een raadselachtige dubbelzinnigheid ten opzichte van zulke overduidelijke illegale praktijken van Israël, als de buitengerechtelijke executies van Palestijnse activisten, alsook de poging tot liquidatie van Jibril Rajoub, die aan het hoofd staat van een van de Palestijnse veiligheidsdiensten. Diens huis in Ramallah werd op 20 mei door drie Israëlische tankgranaten getroffen. Echter, in het Mitchell-Rapport wordt, aldus de PLO in een officiële reactie, 'wel een duidelijk verband gelegd tussen het Israëliisch-Palestijns geweld en de "bouwactiviteit in de nederzettingen" van Israël'.

Dit laatste is kennelijk niet het geval. Tijdens hun respectievelijke persconferenties - op 21 mei - maakten zowel Mitchell als Powell duidelijk, dat de eerste stap die 'de beide partijen' moeten zetten, een 'onmiddellijke en onvoorwaardelijke beëindiging van het geweld is', 'zonder een link' met daaropvolgende 'vertrouwenwekkende maatregelen'.

Deze vertrouwenwekkende maatregelen behelzen Mitchells oproep dat Israël 'de bouw van nederzettingen volledig bevriest, inclusief de "natuurlijke groei" van de bestaande nederzettingen', hetgeen de Palestijnen als voorwaarde hadden gesteld voor het accepteren van Mitchells onderhandelingspakket.

Powell ging verder door te erkennen dat 'het moeilijk voor de Israeli's zou zijn' om een absolute bevrozing [van

de bouw van joodse nederzettingen], waartoe Mitchell opriep, te accepteren. Voorts liet hij weten dat de hele kwestie van de bevrozing 'een vertrouwen herstellende maatregel is, die slechts door de betrokken partijen zelf genomen kan worden'. Met andere woorden: de bevrozing is voorwerp van onderhandeling en wordt [in het kader van het stappenplan] niet doorgevoerd.

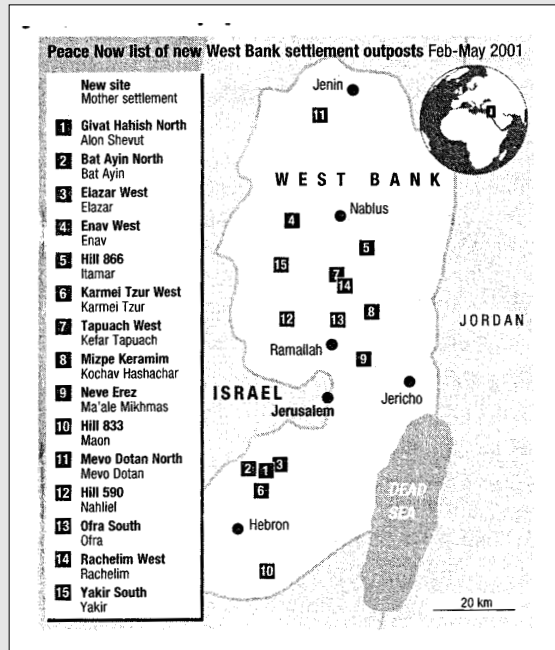
Gegeven al deze spitsvondigheden, was het nauwelijks verwonderlijk dat Ariel Sharon, die eerder de instemming van Israël met de vorming van de Mitchell-Commissie 'een historische fout' had genoemd, inmiddels de mening toegedaan was dat hij 'in principe' met al haar aanbevelingen akkoord kon gaan. Op 22 mei kwam hij over de brug inzake de doorvoering van een 'onmiddellijke en onvoorwaardelijke stopzetting van het geweld', door zijn strijdkrachten opdracht te geven 'alle geïnitieerde preventieve operaties tegen Palestijnen te staken, uitgezonderd in situaties waar er een werkelijk gevaar voor eigen leven bestond'.

De oproep is inhoudsloos, aangezien er gedurende de hele *Intifada* nauwelijks een geval te noemen is, waarbij een door Israël 'geïnitieerde actie' later niet gerechtvaardigd is als een antwoord op 'een levensbedreigende situatie'. Zo nam het Israëlische leger op 22 mei in de Strook van Gaza vijf onder Palestijnse controle staande gebieden over 'als antwoord' op mortieraanvallen op joodse nederzettingen en bombardeerde het op de Westelijke Jordaanoever gelegen dorp Beit Jala 'in

bouw joodse nederzettingen gaat gewoon door

Eind mei maakte de Israëlische lobbygroep Vrede Nu bekend, dat sinds Ariel Sharon begin februari van dit jaar tot premier van Israël werd verkozen - m.a.w in bijna vier maanden tijd - er 15 nieuwe joodse nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever zijn gesticht (zie kaartje). Voorts liet de organisatie weten dat momenteel 8 procent van de woningen in de rond 150 nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever leeg staat, in de Strook van Gaza zelfs 40 procent.

bron: *Financial Times* van 20-21 mei 2001

inhoud in Palestijnse ogen in snel tempo onherkenbaar aan het worden is.

Het is niet erg waarschijnlijk dat hij daarin zal slagen. Op 21 mei verklaarde de vertegenwoordiger van de Europese Unie, belast met Buitenlandse Zaken, Javier Solana, dat ook wat Europa betreft, er een onmiddellijk en onvoorwaardelijk eind aan de vijandelijkheden moet komen', dat vooraf moet gaan aan de hervatting van 'constructieve, op vrede uitlopende onderhandelingen'.

Het is evenwel onwaarschijnlijk dat er een eind aan de vijandelijkheden zal komen, en wel omdat de Intifada geen 'orkest is dat door Arafat wordt gedirigeerd en waarvan de diverse Palestijnse organisaties de instrumenten zijn', zoals de Israëlische minister van Defensie, Benjamin Ben-Eliezer het onlangs formuleerde. Het gaat in belangrijke mate om een reactief, niet-georganiseerd verzet van een volk tegen een bezettingssituatie, die momenteel de vorm heeft aangenomen van een belegering, van verwoesting en bij tijd en wijle van moord met voorbedachten rade.

Het Mitchell-Rapport draagt er niet toe bij om deze realiteiten te wijzigen. Het is onwaarschijnlijk dat het een eind aan het verzet zal maken, of - in de terminologie van het rapport - aan Palestijns 'geweld en terreur'.

Het Mitchell-Rapport draagt er niet toe bij om deze realiteiten te wijzigen. Het is onwaarschijnlijk dat het een eind aan het verzet zal maken, of - in de terminologie van het rapport - aan Palestijns 'geweld en terreur'.

antwoord' op Palestijnse beschietingen van de joodse nederzetting Gilo.

Niettemin is Sharon er met zijn 'eenzijdig staakt-het-vuren' à la Libanon in geslaagd om de Palestijnen naar de achtergrond te dringen en de Amerikaanse president George Bush tot de uitspraak te brengen, dat hij Yasser Arafat 'graag eenzelfde toezegging hoorde doen'.

Wat de nederzettingen betreft, zo liet Sharon op 22 mei weten, 'wij hebben het niet over een bevrozing'. Maar 'er bestaat geen noodzaak om land te ont-eigenen voor de bouw van nieuwe nederzettingen. Deze worden gebouwd op staatsgrond en daarvan is er nog genoeg.'

Dit laatste is waar. Maar dat is alleen zo, omdat volgens Israels eigen wettelijk ondeugdelijke definiëring meer dan de helft van de Westelijke Jordaanoever aan 'de staat' toebehoort, aangezien er vóór 1967 geen op persoonlijke titel geregistreerd grondbezit bestond. De Israëlische beweging Vre-

de Nu wijst er op, dat Israël gedurende de bezetting hardnekkig heeft geclaimd, dat het geen Palestijnse grond heeft onteigend, maar slechts 'Palestijnen van land heeft verdreven waarover zij geen geregistreerde rechten bezaten'. Het hoeft geen betoog dat het overgrote deel van de in aanbouw zijnde 6000 wooneenheden in de nederzettingen, evenals de 15 nieuwe nederzettingen met de bouw waarvan sinds de verkiezingen een aanvang is gemaakt, op 'staatsgrond' zijn gebouwd.

Geconfronteerd met het voor hun ogen uiteengerafelde initiatief van Mitchell, hebben de Palestijnse onderhandelaars in paniek gereageerd en tegelijk Powell beschuldigd 'van het geven van het groene licht aan de bouw van nederzettingen' en Sharon van het eruit lichten van die aanbevelingen uit het rapport, 'die hem goed uitkomen'. Arafat reisde eind mei spoorlags af naar Frankrijk om daarna een bezoek aan Rusland te brengen, in een diplomatieke inspanning om het rapport overeind te houden - het rapport waarvan de

uit: *al-Ahram Weekly* van 24-30 mei 2001

Graham Usher schrijft voor ondermeer *Middle East International*, *The Economist* en *al-Ahram Weekly*.

vertaling: Rudi Cornelissen

werelden scheiden ons

een interview met de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken, Jozias Van Aartsen

Begin mei bezocht de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken, Jozias Van Aartsen, Israël, de Autonome Palestijnse Gebieden, Egypte en Jordanië. Kort na zijn terugkeer werd hij door TROS-Radio (publieke omroep) naar zijn bevindingen gevraagd.

(...)

Van Aartsen: Als we nu naar de jaren negentig kijken ... We hebben vanaf 'Oslo' [1993], toen er bepaalde akkoorden zijn afgesloten, allemaal [?] - denk ik - de hoop gehad dat het langzaam ... Het zou niet in een spectaculair tempo gaan - dat hadden we meteen al begrepen - maar er zat voortgang in het vredesproces [*sic*]. Daaraan is eigenlijk rond de jaarwisseling abrupt een eind gekomen. In die periode heeft president Clinton geprobeerd om Israël's en Palestijnen een akkoord te laten sluiten. Dat is toen helaas niet gelukt. Het blijft tot op de dag van vandaag eigenlijk heel erg jammer dat [PNA-president] Arafat toen het aanbod van Clinton niet aanvaardde [*sic*; hoe genereus was het 'genereuze' aanbod van Clinton/Barak eigenlijk?; zie het februari-nummer van *Soemoed*]. Vanaf dat moment is het alleen maar slechter gegaan. We hebben de *Intifada* gekregen - die overigens al eerder was begonnen naar aanleiding van het bezoek van de huidige premier Sharon aan de Tempelberg [Haram al-Sharif] - en in de afgelopen periode zien we toenemend geweld.

Interviewer: Het laatste nieuws is, dat vanmorgen Israelische helicopters een aanval hebben uitgevoerd op de Westelijke Jordaanoever, vlakbij het kantoor van de Palestijnse veiligheidsdienst.

Er gaat geen dag meer voorbij in het Midden-Oosten, of je ziet terroristische aanvallen van de kant van Palestijnse groeperingen en vervolgens een contra-reactie van de kant van de Israelische regering [*sic*; 'terroristische aanvallen' en *vervolgens* een 'contra-reactie']. We hebben in de periode dat ik in Israël, in het Midden-Oosten, was de dood gehad van de vier maanden oude baby, we hebben de moord gezien op twee Israelische jongens nabij Bethlehem. Het geweld gaat dus door ...

Kernvraag is dan: Is het mogelijk dat geweld te breken? U hebt door het gebied gereisd, u heeft alle hoofdrolspelers gesproken, onder wie [de Egyptische president] Mubarak. Is er nog een uitweg uit de impasse?

Het klinkt misschien vreemd, maar wat belangrijk is, is dat er op dit moment meer internationale betrokkenheid is

dan we in de afgelopen maanden hebben gezien.

Is dat voldoende, betrokkenheid?

Misschien mag ik het even uitleggen. In de tweede helft van vorig jaar hield vooral de Amerikaanse president zich met de zaak bezig en iedereen dacht: Nou ja, laat hij het dan maar doen; wie weet komt hij met een oplossing. En hij is inderdaad met een heel goed voorstel gekomen [*sic*]. Er ligt voorts een uitstekend document op tafel van de kant van de regeringen van Egypte en Jordanië. En er ligt sinds deze week bovendien een knap, wijs, en ook heel evenwichtig document [*sic*; zie elders in dit nummer van *Soemoed*] van de kant van de Commissie-Mitchell, waarvan - en dat is denk ik belangrijk - een hoge vertegenwoordiger van de Europese Unie deel uitmaakt, namelijk Javier Solana, de man die - met inbreng van de diverse lidstaten - in hoge mate het gezicht is van het Europese buitenlandse beleid. We zien zich een patroon opbouwen van betrokkenheid, maar ook van duidelijke ... en vanuit die betrokkenheid en vanuit het stappenplan dat daaruit is ontwikkeld zijn er mogelijkheden - want meer is het eigenlijk niet - om de huidige impasse en het geweld te doorbreken. De vraag waarmee de internationale gemeenschap en de Europese Unie zich bezig moeten houden is: Hoe krijgen we de twee partijen weer aan de onderhandelingstafel?

Maar denkt u niet dat er iets anders nodig is dan een diplomatiek offensief? Is er misschien *power play* nodig om de strijdende partijen uit elkaar te halen. Zo ja, wie zou dat *power play* dan moeten spelen?

Wat in ieder geval belangrijk is - dat heb ik van de week ook gezegd - is dat iedereen al zijn energie steekt in het overtuigen van beide partijen. Met andere woorden maximale druk op beide partijen, om nu concrete stappen te zetten - hoe moeilijk dat ook is. Er bestaat een verband - zo heb ik dat ook ervaren in de diverse gesprekken die ik heb gevoerd - tussen twee belangrijke problemen. Het eerste probleem is het afschuwelijke probleem van het geweld. Dat moet stoppen. Arafat zou - denk ik - een grotere inspanning kunnen leveren om het geweld te laten stoppen. Dat heb ik

hem dan ook in hele sterke, duidelijke bewoordingen gezegd. Aan de andere kant zou er ook bij de Israëlische regering een zekere bereidheid [*sic*] moeten zijn om over het thema van de nederzettingen te gaan praten. Want dat is een doorn in het oog, het vormt ook een blokkade in het [zognaamde] vredesproces. Dat hebben we door de jaren heen gezien ...

Dat verband is er natuurlijk al lang. Zou je niet kunnen zeggen dat er nu iets meer moet gebeuren dan alleen diplomatiek overleg. Zouden de Amerikanen en Europa niet samen een groot offensief moeten ontketenen, behalve diplomatiek overleg?

Ja maar wat is een offensief? U stelt - hoop ik - niet voor dat we met onze legermachten ...

Nee, niet met onze legermachten.

Nee, goed. Maar wat we hebben, is niet veel anders dan beide partijen overtuigen, dat in ieder geval de weg waarop ze zich nu hebben begeven dood loopt. Het doet ook geen recht aan de grote mogelijkheden die zowel Palestijnen als Israeli's in de regio hebben. Dit is vooral ook de denklijn van de vorige Israëlische premier geweest. Je ziet het ook terugkomen in de gesprekken die ik met president Mubarak, met mijn Egyptische en met mijn Jordaanse collega heb gevoerd: Laten we met elkaar zorgen voor vrede en stabiliteit in deze regio. Israël en een toekomstige Palestijnse staat kunnen met elkaar samenleven en kunnen ook van groot belang zijn voor de economische ontwikkeling van de regio.

Maar dat wordt al lang gezegd. Toch blijft de vraag: kun je dat afdwingen, anders dan militair? Beschikt u eigenlijk wel over machtsmiddelen?

Het is gewoon erg belangrijk dat Europa aan de partijen heel duidelijk laat weten - dat hebben mijn collega's de afgelopen periode gedaan, Solana heeft het gedaan, ik heb het deze week gedaan -, dat de weg die men thans is ingeslagen, verlaten moet worden.

Maar als ze dat nou niet doen? U heeft geen stok achter de deur. Of - u voelt misschien al waar ik naartoe wil - u zou het associatieverdrag tussen de Europese Unie en Israël kunnen

opzeggen. En tegen de Palestijnen kunt u zeggen: Nederland investeert nogal wat, in Gaza bijvoorbeeld. Dan stoppen we daar maar mee. Zijn dat mogelijke middelen?

Het is in ieder geval belangrijk dat de Europese Unie bijvoorbeeld met de Palestijnse Autoriteit [het Palestijns Nationaal Gezag] in fors overleg treedt. En dat doen we ook. Ik heb het er met Arafat over gehad: Dat wij natuurlijk niet kunnen doorgaan met het financieren van de Palestijnse Autoriteit, zonder dat deze ook voldoet aan datgene wat wij van haar vragen. Zo willen wij dat de middelen die wij verstrekken goed worden besteed [Volgens de redactie is dat laatste van een andere orde] Dat we zeker weten dat die middelen gaan naar de gezondheidszorg, de ziekenhuizen en naar de infrastructuur in de Palestijnse gebieden. Evengoed is het van groot belang, dat we met de Israëlische regering een keer gaan praten over de producten, die men - althans dat vermoeden hebben wij [*sic*] - via de nederzettingen tegen ... nou ja eigenlijk gunstige prijzen op de Europese markt afzet. Daar komt het op neer. De Israëlische regering profiteert daarvan. Het is vooral de Nederlandse regering geweest, die de afgelopen maanden heeft gezegd: We moeten daarover met de Israëlische regering nu echt eens een fors gesprek aangaan. Dat gaan we dan ook doen tijdens een bijeenkomst die op 21 mei tussen de Europese Unie en Israël plaatsvindt. [Inmiddels staat voor medio juli vervolgoverleg gepland; red.]

Is dat een diplomatieke formulering van de gedachte dat er misschien wel economische maatregelen genomen gaan worden tegen zowel de Palestijnse Autoriteit als tegen Israël? Zo van, als ze niet willen luisteren, dan moeten ze maar voelen?

Het zou - denk ik - op dit ogenblik contra-productief werken, om in het stadium waarin het proces zit en waarbij het gelukkig zo is dat er formeel en informeel contacten tussen de beide partijen zijn, we nu stadia zouden doorhollen en van onze kant, van de kant van de Europese Unie, gaan discussiëren over sancties. Je hebt ...

U kunt dat niet alleen doen. U zal daar ook de Verenigde Staten bij nodig

hebben. Wat verwacht u in dit opzicht van de regering van George Bush jr.? Verwacht u enige steun in de rug bij uw diplomatieke offensief?

Binnen de Europese Unie zal ook het nodige overleg worden gevoerd. Ikzelf zal het aanstaande donderdag bespreken met [de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken] Colin Powell, wanneer ik in Washington ben. Wat vooral nu zo belangrijk is, is dat de Verenigde Staten niet zoiets hebben van 'We willen ons er niet mee bemoeien', maar dat zij zoeken naar het juiste moment om ook in de ring te komen - om het zo maar te zeggen. Welnu, dat moment is ze als het ware aangereikt op basis van het rapport van de Commissie-Mitchell, dat een heel goed stappenplan en activiteitenplan geeft [*sic*], waar beide partijen stappen moeten zetten om vervolgens heel langzaam weer toe te werken naar een discussie, over wat in de vorige *track*, 'Oslo', de finale status heette.

U zegt het op een manier van: Als de Amerikanen met dat Mitchell-Rapport niet in zee gaan, dan handelen ze wel erg dom.

Nou die term zal u uiteraard niet uit de mond van een minister van Buitenlandse Zaken horen.

U mag het anders formuleren, als het maar op hetzelfde neerkomt.

Ik denk dat het inderdaad heel belangrijk is geweest, dat de Amerikaanse regering het Egyptisch-Jordaanse document heeft omarmd. In een gesprek dat ik deze week over de telefoon met Powell had, zei hij mij: 'Ja, wij vonden dat Egyptisch-Jordaanse document goed'. Mijns inziens is dat Egyptisch-Jordaanse document eigenlijk een korte samenvatting van het Mitchell-Rapport. Ik heb alle hoop dat ook de Amerikaanse regering - en volgens mij heeft Powell zich gisteren in die geest uitgelaten - het Mitchell-Rapport ziet als een handvat, een kristallisatiepunt om beide partijen opnieuw aan de onderhandelingstafel te krijgen. Dat is wat ons op dit moment allemaal bezig moet houden. De Amerikaanse regering kan, meer dan welke andere ook, in zelf gekozen bewoordingen, dit aan Israël duidelijk maken.

Is het - wat u betreft - cruciaal dat

Europa en Amerika in dit verband samen optrekken?

Ja, ik heb dat altijd heel belangrijk gevonden. Daar is nog wel eens discussie over geweest. Wij - als ministers van Buitenlandse Zaken - hebben vorig jaar een fase doorgemaakt, dat er door velen van ons werd gezegd: De Europese Unie moet nu een rol spelen. Nederland heeft, samen met de Engelsen, in dat debat altijd gezegd: Ja, daar zijn we het op zich wel mee eens, maar je gaat toch niet vragen om een rol om de rol. Dan zul je toch eerst ook de inhoud van die rol moeten weten. Solana is - en dat is een goeie zet geweest - lid van de Commissie-Mitchell geworden. Hij was aanwezig in Sharm al-Sheikh, waar tussen de diverse partijen overleg is gevoerd. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, Kofi Anan, was trouwens ook aanwezig. Solana was samen met de Verenigde Staten bezig om de zaken op papier te zetten. Het Mitchell-Rapport ligt er inmiddels en het eerste wat de Europese Unie - denk ik - moet doen, is duidelijk maken dat wij dit rapport omarmen. Dat moet nog wel gebeuren. De Nederlandse regering is daar vóór. Vervolgens moeten we - en dat is ook een van de conclusies die we het afgelopen weekeinde in Zweden [EU-topoverleg] hebben getrokken

- samen met de Verenigde Staten verder en schouder aan schouder [sic; alsof het recente verleden enige aanleiding geeft te veronderstellen dat het zover zal komen; red.], met de beide partijen - en misschien ook met de Russische Federatie, waarom niet - opereren.

Ik heb nog een laatste vraag: Veel staat of valt met het leiderschap in het betrokken gebied. U heeft deze week alle hoofdrolspelers persoonlijk ontmoet. Hoe zit het met dat leiderschap in het Midden-Oosten, na het overlijden van koning Hoessein van Jordanië, een verzwakte Arafat, een omstreden Sharon ...

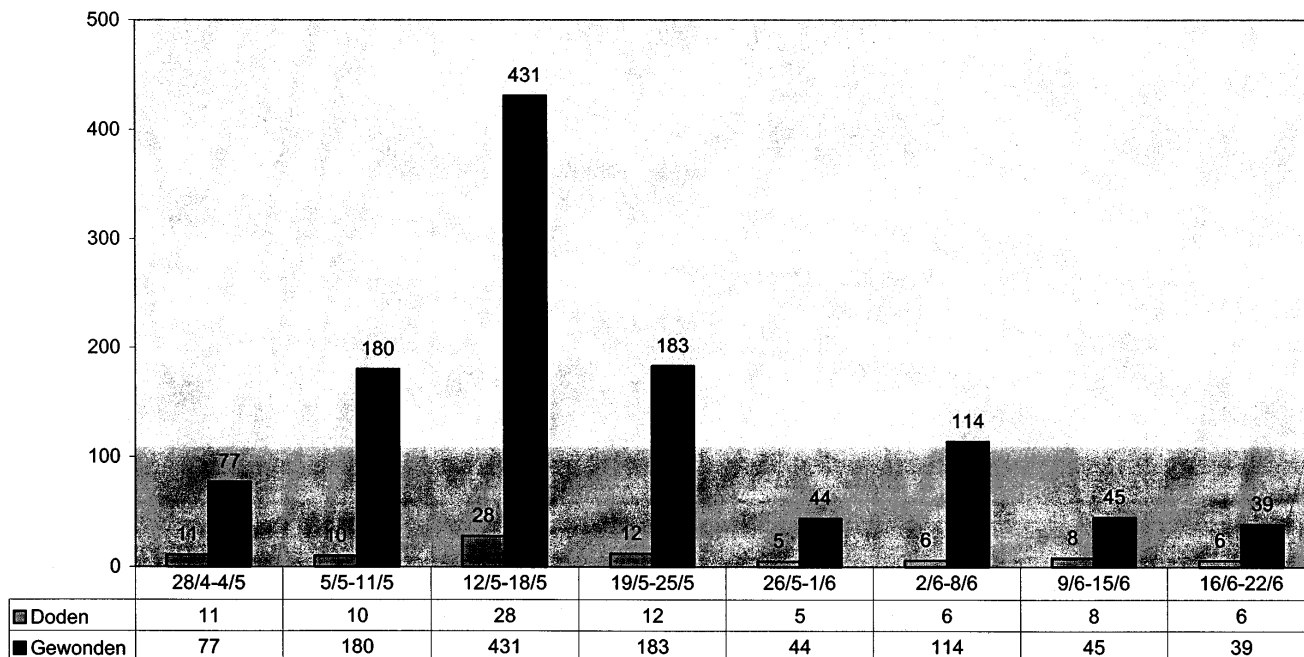
Ja, er heeft een enorme wisseling van de wacht plaatsgevonden. Degene die overigens is gebleven, is de Egyptische president Mubarak. Ik denk dat hij een objectieve rol speelt. Hij heeft mij gezegd: Ik sta niet 100 procent aan één van beide kanten. Ik heb problemen met de handelwijze van Israël. Maar ik heb ook problemen met de handelwijze van Arafat, waarbij natuurlijk [sic; bezetting, Tweede Wereldoorlog] het geweld een grote rol speelt. Ik denk dat het heel belangrijk is dat juist de Egyptische regering, samen met die van Jordanië, is gekomen met dat non-paper - zoals dat dan

in afschuwelijk diplomatiek jargon is gaan heten. Dat geeft immers blijk van dat een Arabische leider, in dit geval de Egyptische president, ook zijn nek wil uitsteken om een oplossing voor het conflict te vinden, in een periode waarin natuurlijk [sic] de Arabische Wereld - als je naar de straat kijkt - zich 100 procent met de Palestijnen identificeert. Daarom is de rol van een man als Mubarak - denk ik - een belangrijke en wij - de Europese Unie en de Verenigde Staten - moeten in deze heel moeilijke situatie dergelijke krachten steunen en overeind [helpen] houden.

TROS-Kamerbreed, uitgezonden op 12 mei 2001

uitgeschreven en bewerkt door Kees Wagtendonk en Rudi Cornelissen

doden en gewonden aan Palestijnse zijde, Westelijke Jordaanoever en Strook van Gaza per week (28 april - 22 juni)

Bron: Palestijnse Rode Halve Maan (www.palestinecrs.org)

België & het EU-voorzitterschap

Israel heeft niets te vrezen van Louis Michel, Palestijnen niets te verwachten

Paul Vanden Bavière

Op 1 juli neemt België het voorzitterschap van de Europese Unie over. In het vooruitzicht daarvan maakte minister van Buitenlandse Zaken, Louis Michel, in april een 'informatiereis' naar het Midden-Oosten.

Het gebied wordt ook kort behandeld in de 'prioriteitennota' van eerste minister Guy Verhofstadt. Maar ondanks wat gemor en vage dreigingen met sancties binnenskamers heeft Israel niets te vrezen van de nieuwe EU-voorzitter. In het openbaar blijft Louis Michel tegen elke vorm van sanctie tegen Israel gekant, ook al komt hij meer en meer onder druk van de publieke opinie en enkele politieke partijen. Hij is niet bereid zijn voorzitterschap te laten overschaduwen door enig conflict met Israel.

Minister Michel haalde vorig jaar de internationale krantenkoppen door zijn campagne tegen Oostenrijk, meer bepaald tegen de aanwezigheid van de uiterst-rechtse Oostenrijkse Vrijheidspartij (FPÖ) van Jörg Haider in de regering. De hoop groeide dat er eindelijk een minister van Buitenlandse Zaken was die de in alle regeringsprogramma's opgenomen 'prioriteit voor de mensenrechten' zou waarmaken.

Maar die hoop stortte al vlug in toen het erop aankwam wapenexport van Waalse bedrijven - Michel is de sterke man van de Franstalige liberale partij PRL - naar regimes die de mensenrechten schenden of waar interne conflicten zijn, tegen te houden. In principe verbiedt de Belgische wet wapenexport naar zulke landen. Vandaag de dag is Michel nog steeds voorvechter van de levering van een munitiefabriek aan Turkije.

Daar Michel nogal eens ondiplomatieke taal spreekt en binnenskamers ook Israel meer dan eens verbaal aanpakte wegens de harde repressie van de Palestijnse intifada - ook verscheidene andere Europese ministers deden dit -, was enige hoop gerezen dat de minister tijdens zijn Europese voorzitterschap 'iets' zou gaan doen. Vandaar een reeks scherpe aanvallen in de Israelische pers en fel protest van de Israelische ambassadeur en van een Israelische speciale gezant in Brussel. Maar zoals Michel ook Italië, waar uiterst

rechts prominent in de nieuwe regering zal zetelen, niet meer durft aan te pakken zoals Oostenrijk, zo ook haalde hij bakzeil wat Israel betreft. 'Neutraliteit' in het conflict is nu het toverwoord, ook al komt dat in praktijk neer op het geven van de vrije hand aan Israel om te doen wat het wil.

Op 19 april arriveerde Michel in Egypte, de eerste etappe op zijn reis die hem ook naar Jordanië, Libanon, Israel, de Palestijnse gebieden en Syrië zou voeren. Op vragen van de Egyptische pers waarom Europa niet krachtadiger optreedt, pakte Michel uit met het klassieke argument dat 'Europa nog geen Verenigde Staten van Europa zijn' en dat er dus 'een consensus moet worden gezocht als Europa een standpunt wil innemen in een politiek conflict'. Hij voegde er nog aan toe dat 'Europa een zekere reserve in acht moet nemen'.

In Israel preciseerde hij tegenover zijn gevolg dat hij premier Ariel Sharon en minister van Buitenlandse Zaken Shimon Peres wel een aantal vragen zou stellen, maar voorzichtig zou te werk gaan 'want ik zal weldra een voorzitterschap opnemen dat enige gereserveerdheid vereist'.

gecharmeerd door Sharon

Na afloop van zijn ontmoeting met Sharon leek Michel gecharmeerd door zijn 'geestesgenoot' - de extreemrechtse en racistisch geïnspireerde Likoeed-partij is evenals de PRL lid van de Liberale Internationale. 'Sommige van zijn argumenten waren van aard mijn opinie te wijzigen', 'ik heb Israel-

lische goede wil gehoord', 'ik begrijp de schrik van Israël en weet dat het terrorisme moet worden bestreden' en 'ik heb overtuigende argumenten gekregen' (in verband met de door Arafat afgewezen voorstellen voor een definitieve oplossing van de voormalige Amerikaanse president Clinton), waren enkele uitspraken van Michel. Hij vermeed zorgvuldig de in Amman en Beiroet geuite kritiek op 'buitensporig geweld' van Israël tegen de Palestijnen te herhalen. Hij zei enkel dat hij ook 'rekening moet houden met een Belgische publieke opinie' die zeer gevoelig is voor het lijden van de Palestijnen.

een bezoek aan de Strook van Gaza liet Michel even zijn gereserveerdheid vallen toen hij geconfronteerd werd met een reeks door Israël met bulldozers gesloopte huizen en hun nu dakloze bewoners. De minister toonde zich 'verontwaardigd' en zei 'geen rechtvaardiging' voor dergelijke daden te zien.

In Damascus, de laatste etappe, toonde Michel zich tevreden over zijn reis. Hij onderstreepte dat zijn inspanningen op lange termijn moeten worden gezien, een 'termijn die langer zal duren dan zes maanden'. En, zo voegde hij eraan toe: 'De Europese Unie moet vermijden door een van de partijen te wor-

flict. De enige toegeving ten gunste van de Palestijnen was dat zijn verklaringen niet inhouden dat er geen oordeel mag worden geveld over bepaalde daden.

Dat België niets van plan is, blijkt ook uit de 'prioriteitennota' die premier Guy Verhofstadt (Vlaamse liberaal, VLD) op 2 mei al aan pers en parlement voorstelde. Onder de rubriek 'De externe dimensie van de Europese Unie' zijn ook enkele weinig zeggende lijnen gewijd aan 'Het vredesproces in het Midden-Oosten'. Ze luiden als volgt: 'In nauwe samenwerking met de Hoge Vertegenwoordiger [Javier Solana, nvda], zal het Belgische voorzitterschap de acties van de Vijftien verder zetten en de partijen aansporen om hun geschillen op te lossen door middel van dialoog en onderhandelingen opdat de draad van het vredesproces opnieuw kan worden opgenomen. Het Belgische voorzitterschap zal nauw contact onderhouden met de Verenigde Staten en alle betrokken partijen in de regio'.

illegale export
Het is duidelijk dat de Belgische regering haar vingers niet wil branden aan deze letterlijk brandende kwestie. En dus in feite Israël zal laten doen wat het wil, mits enkel wat verbale kritiek als Israël 'overdrijft'. Het enige waarover in Europese kringen

in Brussel momenteel is gepraat is over het eventueel toepassen van de wet: met name een einde maken aan de illegale export naar de EU van producten van de joodse kolonies in de bezette gebieden, een uitvoer waartegen de Europese Commissie tot dusver weigert op te treden. Maar het is lang niet zeker dat dit de komende maanden zal gebeuren. Verder wordt, in het spoor van de commissie-Mitchell, onder leiding van de Amerikaanse oud-senator George Mitchell, waarvan ook Javier Solana, de 'hoge vertegen-

In Ramallah bracht Michel een bezoek aan de Palestijnse president Yasser Arafat, die hem hartelijk ontving op basis van valse berichten in de Israëlische pers dat Michel met terugroeping van de Belgische ambassadeur en Europese economische sancties zou hebben gedreigd. Ook met Arafat sprak Michel over het Jordaans-Egyptische initiatief voor stopzetting van het geweld, hervatting van de Palestijns-Israëlische gesprekken op het punt waarop ze waren afgebroken en stopzetting van de bouw van nederzettingen. Enkel bij

den gediskwalificeerd. Het is uitgesloten dat ik van deze lijn zal afwijken tijdens ons voorzitterschap'.

Meteen was het duidelijk gezegd: er valt eigenlijk niets te verwachten van België. In de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers herhaalde Michel nadien dat hij nu niet wil horen van sancties of andere maatregelen, dat hij met de Amerikanen overleg wil over een grotere rol voor Europa in het Midden-Oosten, en dat België een neutrale houding aanneemt in het con-

foto: Anja Meulenbelt

woordiger van de Europese Unie voor de buitenlandse politiek en de gemeenschappelijke veiligheid', deel uitmaakte, druk uitgeoefend voor een stopzetting van de nederzettingenpolitiek om een hervatting van het 'vredesoverleg' mogelijk te maken. Hier ook is een succes uiterst onwaarschijnlijk: kolonisatie behoort tot de essentie van het zionisme. Zonder sanctiepolitiek zal Israël niet kunnen worden overgehaald de uitvoering van dit 'ideaal' op te schorten.

Samengevat zal onder het Belgische voorzitterschap de feitelijke pro-Israëlische politiek van Europa worden voor gezet. Het excuus is altijd dat Europa niets kan doen omdat er bij consensus moet worden beslist, maar als er beslissingen worden genomen zijn die steeds in het voordeel van Israël (het Associatieverdrag dat door minister Michel in allerijl door het parlement werd gejaagd, wetenschappelijke en technologische samenwerking en andere 'vleespotten van Europa'). Al in 1994 op de top in het Duitse Essen besliste Europa dat Israël een 'geprivilegieerde relatie' met de EU waard was. Sedertdien werden volop investeringen in Israël, joint ventures en overnames (onlangs nog van een Israëlische bank door de Dexia-Bank) aangemoedigd. Een hele reeks Israëlische bedrijven (ProLaser, Unitronics, Payton Planar) werden naar de beurs van Brussel gebracht. Sancties zouden catastrofale gevolgen kunnen hebben voor het geïnvesteerde geld. Of hoe men zichzelf vastzet. De centen en investeringen zijn voor Israël, de woorden voor de Palestijnen.

Kamer boycot Israël

De publieke opinie in België pikt die hypocriete houding steeds minder en dat heeft ook al zijn weerklank gehad in het parlement. De Vlaams-nationalistische Volksunie, de twee groene partijen (het Vlaamse Agalev en het Franstalige Ecolo) en de (Vlaamse) Socialistische Partij dringen aan op sancties. Als de kamercommissie voor Legeaankopen haar zin krijgt, zal minister Michel de aankoop van onbemande vliegtuigjes van Israëlische makelij ter waarde van 62,5 miljoen euro moeten opschorten. Maar Michel zal hier zeker weerwerk bieden: de vliegtuigjes zullen samen met het Waalse overheidsbedrijf Sonaca wor-

den geproduceerd. Dat Israel Aircraft Industries het order kreeg was al aan Waalse druk te wijten: het leger had liever de Zwitserse Ranger gekocht, die over een betere technologie beschikt dan de Israëlische Eagle.

Agalev, Ecolo en SP besloten ook het bezoek dat premier Sharon op 6 juni aan de Kamer zou brengen te boycotten. Voor hen is Sharon niet welkom wegens zijn aanvallen met F-16 gevechtsvliegtuigen op Palestijnse doelen. Als compromis werd uitgewerkt dat de liberale Kamer-voorzitter Herman De Croo Sharon in zijn residentie zal ontvangen, niet in het parlementaire halfroond, en dat de fractieleiders die aanwezig willen zijn, welkom zijn. Uiteraard zullen de twee liberale partijen komen opdagen. Ook de Franstalige socialisten van de PS en de Vlaamse christen-democraten van de CVP zullen aanwezig zijn.

Het argument van de liberalen luidt dat 'we met iedereen moeten spreken' en dat 'Sharon een democratisch verkozen premier is van een democratisch land'. Dat Sharon heel wat op zijn kerfstof heeft (o.m. de massamoorden in het dorp Qibya en in de Palestijnse vluchtelingenkampen Sabra en Chatila) lijkt hen te ontgaan. Niet aan Agalev dat liet weten: 'Sharon, eertijds verantwoordelijk voor de slachting in de vluchtelingenkampen van Sabra en Chatila, gaat weer dezelfde kant op en kan enkel als oorlogsmisdadiger worden omschreven'.

Het argument dat 'we met iedereen moeten spreken', werd gecounterd door de socialistische fractieleider Dirk Van Der Maelen. Hij vindt dat Sharon niet ontvangen 'een krachtig signaal is dat tot in Tel Aviv wordt gehoord'. Hierin heeft hij geen ongelijk. Ruim 50 jaar dialoog tussen België en Israël heeft nog niets opgeleverd voor de Palestijnen, integendeel. Sharon niet ontvangen is een klinkende desavouering van Sharons politiek en zal zeker door Israël zo worden aangevoeld.

proces vanwege oorlogsmisdaden

Aan de vooravond van het bezoek van Sharon werd druk gespeculeerd over het indienen van een klacht tegen Sharon op basis van de wet van 16 juni 1993, aangevuld door de wet van 10

februari 1999, die vervolging in België mogelijk maakt wegens oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid en genocide - waar ze ook zijn gepleegd. België is overigens niet het enige land waar met het idee van een dergelijke klacht wordt gespeeld. Het zou al te mooi zijn moest Sharon zoals Pinochet worden opgepakt.

Onder de wet van 1993-1996 liep einde mei een eerste proces tegen vier Rwandezen, beticht van deelneming aan de genocide van 1994, ten einde. Minister Michel gebruikte zelf de wet in een poging de terugkeer vorig jaar van de Chileense ex-dictator Augusto Pinochet van Londen naar Chili te beletten. Maar klachten tegen de inmiddels vermoorde Congolese president Laurent-Désiré Kabila, tegen de Congolese (inmiddels ex-)minister Abdoulaye Yerodia van Buitenlandse Zaken, tegen ex-president Paul Kagame van Rwanda en drie voormalige leiders van de Cambodjaanse Rode Khmers, werden hem toch teveel. De minister heeft al laten weten dat hij eraan denkt de wet te laten wijzigen omdat hij teveel diplomatieke problemen schept.

Paul Vanden Bavière is uitgever van 'Uitpers. Webzine voor internationale politiek', te vinden op: <http://www.democratisch-links.be/uitpers>

volkerenmoord, oorlogsmisdaden,
misdaden tegen de menselijkheid...

overlevenden Sabra en Shatila klagen Ariel Sharon in België aan

Wim de Neuter

Negentien jaar na de feiten blijft de slachtpartij in Sabra en Shatila voor de Palestijnen een nooit geheelde wonde.

foto: Tineke d'Haese

De namen van deze twee vluchtelingenkampen in de Libanese hoofdstad Beiroet zitten in het Palestijnse collectieve geheugen gebeiteld als synoniemen voor weerzinwekkende bloedwraak van de Israëlische generaals en hun hulptroepen van de Libanese fascistische falange [Falangisten] op weerloze burgers, vrouwen, kinderen, bejaarden - de Palestijnse strijders hadden immers op het moment van de moordpartij op 17, 18 en 19 september 1982 het Libanese grondgebied verlaten. Sabra en Shatila staan symbool voor straffeloosheid: Geen enkele van de Israëlische (en Libanese) verantwoordelijken van dit bloedbad werd ooit door het gerecht verontrust. Ariel Sharon, de toenmalige minister van Defensie van de staat Israël moest na het eindverslag van een Israëlische parlementaire onderzoekscommissie als minister van Defensie weliswaar aftreden, maar hij bleef als minister Zonder Portefeuille deel uitmaken van de regering en een prominente rol spelen binnen *Likoed*. Op dit ogenblik is hij op het toppunt van zijn politieke macht aanbeland: Sinds dit voorjaar is hij premier van een regering van 'nationale eenheid'.

Drieëntwintig overlevenden van het bloedbad van september 1982 willen aan deze straffeloosheid een einde maken. Ze deden een beroep op het Belgische gerecht en dienden op 18 juni een klacht in tegen Sharon, Amos Yaron (op het ogenblik van de feiten brigadegeneraal en bevelhebber van de Israëlische eenheden die de toegang tot en de directe omgeving van de kampen Sabra en Shatila controleerden) en andere Israëlische en Libanese medeschuldigen. De officiële aanklacht van de drieëntwintig overlevenden (15 hebben de Palestijnse nationaliteit, 5 de Libanese) is bijzonder zwaarwegend en juridisch stevig onderbouwd: 'volkerenmoord, oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid.'

straffeloosheid kan niet... Op 18 juni stelden de twee Belgische advocaten, Luc Walley en Michaël Verhaeghe, samen met hun Libanese confrater, Chibli Mallat, deze zaak in Brussel voor aan de Belgische en internationale pers. Zij hadden één van de drieëntwintig slachtoffers uitgenodigd: Souad Srour al-Meri, een 36-jarige Palestijnse. Op het ogenblik van het bloedbad in Sabra en Shatila was ze 17. Souad had heel wat moeite om zich op haar krukken door het bos van camera's een weg te banen. De Falangisten hebben haar destijds voor het

de 'verloren eer' van Israël en van Shimon Peres

In Israël wordt uiteraard zeer bitsig op de juridische procedure tegen premier Ariel Sharon gereageerd. De dag voordat de aanklacht bij de Belgische onderzoeksrechter werd neergelegd, zond het Britse televisiekanaal BBC de beklijvende documentaire 'The Accused' uit over de slachtpartij in Sabra en Shatila. In dit programma stond uiteraard de rol van Israëls huidige premier Sharon sterk in de kijker. Uri Dan, in 1982 woordvoerder van toen minister van Defensie Sharon, noemde de BBC-uitzending 'een nieuwe anti-semitische campagne'. Nog vóór de klacht tegen Sharon officieel werd ingediend, ging de Israëlische minister van Buitenlandse Zaken, Shimon Peres, al zwaar in de clinch met de Belgische politieke klasse. In een interview met Rudy

Vranckx van de Vlaamse openbare televisiezender VRT waarschuwde Peres op vrijdag 15 juni de Belgische regering - die vanaf 1 juli het voorzitterschap waarneemt van de Europese Unie - in niet mis te verstane bewoordingen: 'België begaat een zeer ernstige diplomatieke blunder'. Peres verdedigde in het interview Sharon, diens rol bij de invasie van Libanon, de bezetting van Beiroet en de moordpartijen in Sabra en Shatila in 1982 voor 200 procent. 'Sharon was our best fighter' (Sharon was onze beste soldaat), zei Peres zonder blikken of blozen.

Negentien jaar geleden dacht Peres daar nochtans anders over. Op 22 september 1982 viel hij Sharon en de toenmalige *Likoed*-premier Mena-

chem Begin genadeloos aan in een toespraak voor het Israëlische parlement: 'Wie is op het stupide idee gekomen om de Falangisten naar de Palestijnse kampen te sturen om er op terroristen te jagen?', zo vroeg Peres zich af. 'Wisten jullie dan niet dat dit een slachtpartij tegen onschuldigen zou ontketenen? Degene die de Falangisten de kampen heeft laten binnentrekken, moet hier de onmiddellijke gevolgen van dragen.' (...) 'Israël wordt vandaag geconfronteerd met zijn geweten. De aarde beeft onder onze voeten na de slachtingen. Mijnheer Begin, Arabische kinderen zijn ook kinderen en ieders bloed is heilig voor ons.' (...) Deze regering moet aftreden, opdat het volk van Israël zijn verloren eer zou terugvinden.'

Op dat ogenblik was Peres oppositieleider. Vandaag is hij minister van Buitenlandse Zaken in een regering van nationale eenheid, onder leiding van 'our best fighter', Sharon. (WdN)

leven verminkt. Deze Palestijnse vrouw heeft het nog steeds vreselijk moeilijk om over de gruwelen te getuigen. Ze leest haar Arabische tekst voor met een monotone stem, die af en toe in de tranen stukt. Maar ze verbijst zich telkens. Op 18 september 1982 vielen gewapende soldaten haar huis binnen. Zonder veel waarschuwingen openden zij het vuur: drie broers (11, 6 en 3 jaar) en twee zusjes (18 en 9 maanden) werden voor haar ogen neergeknald. Haar vader kreeg kogels in de borst. Zij zelf werd door drie falangistische soldaten verkracht, voor de ogen van haar stervende vader. En ook zij werd neergeschoten en voor dood achtergelaten. Buren hebben haar een dag later gevonden en naar het ziekenhuis gebracht. De tweeëntwintig andere klachten in het gerechtelijke dossier zijn allemaal even gruwelijk.

De Belgische advocaat, Luc Walley, benadrukt dat deze klacht allesbehalve politieke of mediatieke doeleinden heeft: Het gaat hier om gerechtigheid voor de slachtoffers en de nabestaanden van deze misdaad. Er moet negen-

tien jaar na de feiten dringend een einde komen aan de straffeloosheid. Walley: 'Ik doe dan ook een oproep tot de politici, de journalisten en de *civil society* om deze zaak niet te saboteren met allerlei politieke spelletjes. Het gaat hier om een totaal abnormale zaak: De moordpartij in Sabra en Shatila werd op 19 september 1982 in resolutie 521 (1982) door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VN) in de scherpste bewoordingen veroordeeld als "een criminele moord op Palestijnse burgers". Op 16 december 1982 keurde de Algemene Vergadering van de VN resolutie 37/123D goed, waarin de moordpartij werd bestempeld als "een daad van genocide". Er is een Israëlische parlementaire onderzoekscommissie geweest, er werden internationale onderzoeken verricht, bekende journalisten als Amnon Kapeliouk, Ze'ev Schiff, Ehoed Ya'ari, Robert Fisk, Thomas Friedman en anderen hebben de zaak Sabra en Shatila tot op het bot uitgespit, stapels bewijsmateriaal geleverd. En toch is er nooit een juridisch onderzoek geweest naar deze oorlogsmisdaden, misdaden

tegen de menselijkheid en volkerenmoord. In Israël en in Libanon werd deze zaak zonder gevolg geklasseerd. Voor de overlevenden en de nabestaanden van de slachtoffers is het onderzoek dat thans in België wordt gestart zo wat de laatste hoop op gerechtigheid. Niemand heeft het recht deze hoop de bodem in te slaan.'

aanmatigende dwergstaat België

De advocaten van de 23 Palestijnen en Libanezen verzetten zich ook met klem tegen een bepaalde voorstelling van zaken, die de voorbije weken in de Israëlische en internationale pers steeds weer opduikt: De dwergstaat België roept zich plots uit tot het geweten van de wereld en tracht lieden als Augusto Pinochet en Ariel Sharon gerechtelijk te vervolgen wegens misdaden tegen de menselijkheid. 'Het gaat hier om een universele gerechtelijke bevoegdheid,' stellen Luc Walley en Michaël Verhaeghe. 'België heeft dit heus niet uitgevonden. Ons land heeft dit alleen maar in 1993 in een sluitende wettekst gegoten. Maar

foto: Tineke d'Haese

Souad Srour al-Meri

het principe dat misdaden tegen de menselijkheid, oorlogsmisdaden en genocide kunnen worden vervolgd, overal ter wereld, ook buiten het grondgebied waar ze gepleegd zijn, is zo oud als de tribunalen van Neurenberg en Tokio na de Tweede Wereldoorlog of de Conventie van Genève van 1948, die ook door Israël is goedgekeurd. Trouwens Israël heeft in 1961 dit principe zelf in de praktijk gebracht met het proces tegen de nazi-oorlogsmisdadiger, Adolf Eichmann.'

'Voor ons hoeft deze polemiek over de Belgische rechtspraak niet meer. Voor ons is dit debat afgesloten,' zegt Walley. 'Deze 23 slachtoffers hebben voor een klacht in België gekozen, omdat ze tot nog toe nergens anders gehoor hebben gevonden, niet in Israël en niet in Libanon.'

warm en koud blazen
De Belgische minister van Buitenlandse Zaken, Louis Michel (van de Franstalige liberale partij PRL), reageerde in zijn typische stijl op de nijldige reactie

van zijn Israelische collega Shimon Peres (zie hiernaast). Michel heeft het postuur van een Bourgondiër, die zich niet snel uit zijn lood laat slaan. 'Als Peres of iemand anders vragen heeft over deze klacht, moet hij zich tot het Belgische gerecht en niet tot de regering wenden. België is een echte democratische staat. Voor ons is de scheiding der machten een heilig principe,' verklaarde hij voor de VRT-camera's op 15 juni. De vraag is echter tegen hoeveel Israelische druk de Belgische diplomatie bestand is. Tien dagen voordien had Michel – als absoluut voorstander van de scheiding der machten – een lans gebroken om de zogenaamde 'genocidewet' van 1993 snel te herzien. Destijds had hij in de zaak Pinochet deze vrij unieke Belgische wet met brio verdedigd voor de talloze buitenlandse journalisten, die in dichte drommen voor zijn kabinet stonden aan te schuiven. Vandaag wil hij zo snel mogelijk deze wet herzien om pijnlijke incidenten met 'zetelende staats- en regeringsleiders' te vermijden. En Michel wil dat in de toekomst het Belgische

parlement zijn zeg krijgt bij het ontvankelijk verklaren van klachten in verband met volkerenmoord, oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid. Met andere woorden: Als een bevriend staatshoofd als Sharon zich voor een Belgische onderzoeksrechter moet verantwoorden, is er plots geen sprake meer van een strikte scheiding der machten, dan mag de politiek zich zonder meer bemoeien met zaken, die alleen de justitie aanbelangen.

Het laatste woord in de 'zaak Sharon' is zeker nog niet gesproken. Het blijft bijzonder twijfelachtig of het Belgische gerechtelijke apparaat bestand zal zijn tegen de immense politieke druk om de klacht van de 23 Palestijnen en Libanezen zonder gevolg te klasseren. Het zal in ieder geval de verdienste zijn van deze 23 slachtoffers en hun advocaten dat ze de schande van Sabra en Shatila en de straffeloosheid van de opdrachtgevers nog maar eens in de schijnwerpers hebben geplaatst. Afwachten of dit volstaat om ook echt gerechtigheid te bekomen...

Wim de Neuter is publicist te Brussel

maak het proces tegen Sharon mede mogelijk!

Om de ongetwijfeld moeilijke en langdurige juridische procedure, die door Palestijnse en Libanese slachtoffers en hun Belgische advocaten tegen Ariel Sharon is aangespannen, tot een goed eind te brengen, is geld nodig.

Maak een gift over op Postbankrekening 5579294, t.n.v. de Stichting

Nederlands Palestina Komitee, Postbus 10520, 1001 EM Amsterdam, o.v.v. 'proces Sharon'.

Wij zullen er zorg voor dragen dat de ontvangen bedragen op de betreffende rekening in België worden gestort.

de redactie

'Een Vliegtuig

voor Gaza' -

verslag van de missie naar Palestina van 25 tot 28 maart 2001

De *Aqsa-Intifada* - de opstand van de Palestijnse bevolking in de Streek van Gaza en op de Westelijke Jordaanoever - heeft verwezenlijking van de rechten van de Palestijnen als inzet. Het Israelische antwoord op deze opstand wordt meer en meer openlijke militaire agressie.

Bij de algemene verkiezingen in Israël in februari 2001 vormden de bezetting en de verdrukking van de Palestijnse bevolking één van de belangrijkste campagnepunten. Huisverwoestingen, inbeslagname van gronden en versnelde uitbereiding van de joodse nederzettingen werden door premier Ehoed Barak als wapens gebruikt om zich even krachtig te tonen als zijn tegenstander Ariel Sharon.

De repressie jegens de Palestijnse bevolking vormt een grove schending van de Vierde Conventie van Genève, en vroeg al snel om een antwoord. In deze context ontstond het project 'Een Vliegtuig voor Gaza'. Het doel was een vliegtuig, volgestouwd met medisch en landbouw materiaal, op de internationale luchthaven van Gaza te laten landen. De lijst met materiaal werd samengesteld in samenspraak met Palestijnse partners (het Ministerie

van Gezondheidszorg, de Rode Halve Maan, landbouw-NGO's zoals PARC en het Bisan Center).

De Belgische regering, via Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking Eddy Boutmans, besloot de operatie te financieren onder de noemer van nood- en rehabilitatiehulp. Eind december 2000 werd een bedrag van 26,5 miljoen BEF [rond 1,3 miljoen gulden; red.] vrijgemaakt. Het geld voor een ziekenwagen en schoolmateriaal werd aan dit bedrag nog toegevoegd, dankzij een publieke oproep tot solidariteit.

een belangrijke delegatie

Belgische parlementsleden van zo goed als alle belangrijke partijen, personen uit de culturele, sociale en syndicale wereld aanvaardden (op eigen kosten) om deel uit te maken van de

delegatie die het vliegtuig zou vergezellen. Op 24 maart, aan de vooravond van het vertrek van het vliegtuig met materieel, vlogen veertig personen, waaronder ook vier Fransen en een Griek, met een ander vliegtuig naar Palestina.

het Israelische *njet*
Ondanks de interventie van de Belgische regering, van verscheidene afzonderlijke parlementsleden uit diverse groepen en politieke partijen, van de hoogste Europese autoriteiten zoals Nicole Fontaine (voorzitster van het parlement van de Europese Unie (EU)) en Romano Prodi (voorzitter van de EU-Commissie), van hoge morele autoriteiten zoals Ramos Horta, winnaar van de Nobelprijs voor de Vrede, van kunstenaars zoals Roger Somville en religieuzen zoals Monseigneur Jacques Gaillot (die deel uitmaakte van de delegatie), weigerden de Israëli's om de luchthaven van Gaza, die ze onder hun controle hebben, te heropenen. Onder het voorwendsel dat ze de veiligheid van hun personeel niet zouden kunnen garanderen, negeerden ze het volstrekt humanitaire karakter van de missie.

Een en ander onderstreept nog eens, dat de luchthaven van Gaza onder controle en bescherming van de internationale gemeenschap moet worden gebracht. Aangezien de missie werd gefinancierd met Europees geld, is het even logisch als dringend dat de EU het beheer van de luchthaven zou overnemen van Israël. Op die manier zou Europa over een humanitaire doorgang beschikken, waardoor het in contact zou kunnen blijven met de Palestijnse bevolking in deze situatie van grote ellende en dramatische isolatie, opgelegd door Israël.

25 maart: het vliegtuig landt in al-Arish

Uiteindelijk werd het Egypte, niet ver van de grens met Gaza, waar het vliegtuig toestemming kreeg om te landen. Door middel van een ware administratieve saga en een strikte opvolging door alle Belgische en Egyptische diplomatieke posten die voor de gelegenheid in Jerusalem en Tel Aviv waren opgetrommeld, kon uiteindelijk op 28 maart een humanitair konvooi vertrekken naar de door Israël gecontroleerde

grensovergang met de Strook van Gaza in Rafah. De controlepost, die omwille van een zelfmoordaanslag in Jerusalem op 27 maart was afgesloten, werd geopend om de Belgische hulp door te laten.

De Israelische weigering om het vliegtuig in Gaza te laten landen, leverde aanzienlijke extra kosten op, omdat Egyptische vrachtwagens die de goederen naar de grens vervoerden, werden aan het controlepunt bij de grensovergang verplicht werden om de goederen over te laden op vrachtwagens van de Palestijnse Rode Halve Maan. De extra kosten van het uitladen en opslaan in al-Arish en daarna in Rafah alvorens aan te komen op het eindpunt in Gaza, zijn te betreuren en hadden

kunnen worden vermeden. Het is ook belangrijk te vermelden dat alle goederen die door de Belgische regering waren gefinancierd inderdaad de grens hebben kunnen passeren, maar dat dat niet het geval was voor de ziekenwagens die werd betaald met

de opbrengst van solidariteitsacties. Deze ziekenwagens staan tot vandaag in het niemandsland tussen Egypte en de Strook van Gaza, zogenaamd om 'administratieve' redenen.

een samenhangende en oplettende delegatie

De delegatie heeft ogenblikken van intense emotie meegemaakt toen zij de bewoners ontmoetten van huizen die waren gebombardeerd en waarbij zeer jonge kinderen waren omgekomen, of toen zij de blinde meisjes ontmoetten die getraumatiseerd waren doordat hun instituut, de Internationale School voor Blinden in Ramallah, was bestookt. Ze heeft kunnen constateren dat een aanzienlijk woonbouwproject, dat was gefinancierd door Oostenrijk, verlaten was na bombardementen, mortieraanvallen en beschietingen met andere kalibers. Ze is eveneens naar Khan Younis geweest, waar de vernieling en plundering van een hele wijk alle delegatieleden danig onder de indruk heeft gebracht. Tijdens dit bezoek werd de delegatie beschoten met mitrailleurs, en verplicht, samen met de Belgische consul en zijn vrouw, maar ook en

vooral de plaatselijke bevolking, weg te duiken achter het eerste het beste obstakel. Wat verder, in Beit Lahia, kon de delegatie constateren hoe de joodse kolonisten de Palestijnse velden en boomgaarden platwalsen om, onder militaire bescherming, hun illegale bezetting van de Palestijnse gronden nog uit te breiden. Kort na haar vertrek, ontplofte een bom op de plaats waar de delegatie de vernielde velden had staan bekijken. Een Palestijn werd daarbij verwond.

De delegatie heeft ook, samen met de Palestijnen, in de file gestaan op weg naar een kruispunt, in al-Aatachem, waar alle huizen zijn neergehaald om de Israelische bewaking te vergemakkelijken, terwijl vlak naast en parallel met deze geblokkeerde weg er een andere, zo goed als lege weg liep, exclusief voorbehouden aan de joodse kolonisten. Volledige gemeenschappen zitten zo in de val en ingesloten, wijk per wijk, in naam van de Israelische veiligheid. Deze bantoestanisering is er gekomen in tegenspraak met alle conventies, charters en regels van het internationaal recht die door Israel werden onderschreven. Bijgevolg was het bijzonder dat de delegatie het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) heeft ontmoet in de persoon van de Minister voor Gezondheidszorg en vertegenwoordigers van de Palestijnse Wetgevende Raad [het parlement van de PNA; red.] In Ramallah had de delegatie een onderhoud met vertegenwoordigers van Palestijnse NGO's in de sectoren van gezondheidszorg, mensenrechten en plattelandsontwikkeling. In Jerusalem waren er ontmoetingen met Vrede Nu en andere vertegenwoordigers van het Israelische vredeskamp. De Belgische parlementairen hebben eveneens contacten gelegd met Knesset-leden, terwijl de anderen de Bir Zeit Universiteit bezochten.

De missie heeft niet alleen een belangrijk symbolisch signaal van solidariteit aan de Palestijnen overgebracht, maar ook aan elk individueel lid, volgens zijn of haar eigen interesses en kunde, de gelegenheid geboden om, in samenspraak met Palestijnse organisaties, een programma op punt te stellen van politieke, sociale en humanitaire samenwerking ten voordele van een volk dat nog steeds hoopt op een reactie van de internationale gemeenschap. In het bijzonder van Europa, op de

ontzegging van haar fundamentele rechten.

Acties die moeten worden ondernomen, zijn: bescherming van de burgerbevolking; humanitaire ondersteuning; naleving door Israel van ondertekende overeenkomsten; druk op de regering Sharon/Peres; het herscheppen van de voorwaarden om weer tot contacten te komen tussen de twee partijen, gebaseerd op gelijkwaardige rechten als gedefinieerd in de resoluties van zowel de Veiligheidsraad als de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.

Europa en haar partners hebben inderdaad de historische verantwoordelijkheid om Israel zover te krijgen om een halt toe te roepen aan zijn bezetting van Palestijnse gebied. Zij moeten de politieke maatregelen treffen met de internationale gemeenschap en de partijen in het conflict, opdat de weg naar een rechtvaardige en duurzame vrede weer open ligt.

drie conclusies

De actie 'Een Vliegtuig voor Gaza' toonde eens te meer aan dat Israel - hoewel met tegenzin - gevoelig blijft voor politieke pressie, omdat - in tegenstelling tot andere zendingen die nog steeds geblokkeerd zijn - de Belgische zending is doorgelaten dankzij politieke interventies. De ziekenwagens, die niet was gestuurd door de Belgische staat, werd niet doorgelaten. De ervaring van de delegatie van parlementairen, verenigingen en de media heeft een nieuwe interesse gewekt voor de Palestijnse zaak.

Dit initiatief maakt deel uit van een kader van relaties met Palestijnse partners en moedigt een heropstarten van een proces naar een rechtvaardige en duurzame vrede aan.

Bovenstaande tekst is gebaseerd op/een vertaling van een artikel van Pierre Galand in het *Bulletin de l'Association belgo-palestinienne*, nummer 10 (mei 2001) pp. 1-2; de vertaling en bewerking is van Katrien Van Eeckhout, die medewerkster is van het Vlaams Palestina Komitee.

'Van het hart van Europa naar het hart van Palestina'

We vervolgen onze serie
doorwrochte analyses van de
Intifada

de *Intifada* & de vrouwen - een interview met Eileen Kuttab

Between the Lines: Wat kan de beperkte rol die vrouwen in de huidige *Intifada* spelen verklaren?

Eileen Kuttab: Er bestaat, denk ik, een groot verschil tussen de huidige *Intifada* en die van 1987. Die van 1987 kunnen we omschrijven als een 'initiatief van het volk' ofwel als een echte volksstrijd waarin de verschillende sectoren van de maatschappij actief participeerden op voet van gelijkheid. De strijd toentertijd had een brede definitie en stond in het teken van 'onafhankelijkheid'. Daardoor lukte het alle sectoren van de maatschappij op een heel speciale wijze te laten samenwerken waardoor de voortzetting werd versterkt. Het is ook van belang er op te wijzen dat er tijdens de *Intifada* van 1987 geen Palestijns Nationaal Gezag (PNA) bestond. Dit gaf het 'maatschappelijk middenveld' (*civil society*) de gelegenheid het belangrijkste werktuig te worden bij de mobilisatie van het volk. Verder vertegenwoordigden de politieke partijen, de vrouwenbeweging, de studentenbeweging, de vakbonden en de NGO's op democratische wijze de macht en de autoriteit van het volk en legden de basis voor de *Intifada*. Ze mobiliseerden het volk op verschillende niveaus, niet alleen nationaal, maar ook politiek, economisch en sociaal. Zij begunstigden allerlei concepten en slogans die autoriteit konden verlenen aan de verschillende sectoren van de maatschappij. Versterking van ontwikkeling op grote schaal, zelfvertrouwen, boycot van Israëlische producten en promotie van nationale producten, democratisering van de nationale beweging en versterking

van de volkscomité's als de basis-structuur van de *Intifada*; dat waren de belangrijkste indicatoren van een algemene *Intifada*.

Daar kwam bij dat de Israëlische militaire bezetting alomtegenwoordig was - rond de huizen, in de dorpen, de vluchtingenkampen en de steden. Ook die factor droeg bij tot een massieve en algemene interactie.

Als ik de recente *Intifada* met één woord zou willen karakteriseren dan zou ik hem de Oslo-*Intifada* noemen en niets anders. Er zijn nogal wat politici en intellectuelen die getracht hebben hem te karakteriseren. Dat was een verwarrende taak en er bestaat geen consensus ten aanzien van de omschrijving ervan. Er zijn er die hem als een algemeen verschijnsel beschouwen als ze op de televisieschermen grote volksmassa's in de straten zien bij begrafenistoeten dan wel bij algemene demonstraties. Maar anderen zien hem als de *Intifada* van de PNA, een *Intifada* die het gevolg was van de Oslo-Akkoorden. Naar het schijnt was de PNA niet in staat de impact van Oslo te begrijpen totdat het ze duidelijk werd dat wat ze waren overeengekomen en de manier waarop de Israëlische autoriteiten dat uitvoerden niet beantwoordt aan wat een rechtvaardige vrede minimaal vereist. Omdat de belangrijkste instigators uit de voornaamste politieke stroming - FATAH [de organisatie van Yasser Arafat; red.] - komen, is het duidelijk dat wat ze trachten te doen is, de voorwaarden van de toekomstige onderhande-

lingen te verbeteren alsmede het imago van de PNA. Dat betekent dat zij nog steeds afhankelijk zijn van onderhandelingen als het legitieme middel om hun onafhankelijkheid te bereiken. Wij realiseren ons dat de *Intifada* zich dit keer heeft beperkt tot directe confrontaties bij militaire barricades die de verschillende geografische sectoren op de Westelijke Jordaanoever en in de Strook van Gaza van elkaar scheiden (dat wil zeggen A-Gebied van B-Gebied en C-Gebied) en tot een guerilla-oorlog, hetgeen op zich al de rol van vrouwen beperkt, aangezien zij geen toegang hebben tot deze barricades of vormen van strijd, omdat hun bewegingsvrijheid negatief is beïnvloed door de Oslo-Akkoorden.

Zowel de PNA als het volk zijn begonnen te leren leven met de realiteit van de Oslo-Akkoorden - fragmentatie van de bezette gebieden, beperkte bewegingsvrijheid en dagelijks slechter wordende economische omstandigheden zoals werkloosheid, uitbreiding van nederzettingen, en vergroting van de kloof tussen arm en rijk, enzovoort. Voor het gewone volk begon het steeds duidelijker te worden dat het hier gevolgen van 'Oslo' betreft. Tegelijkertijd was de PNA gefrustreerd omdat de vredesakkoorden door de Israëli's niet waren uitgevoerd. Dat is het moment waarop de PNA het volk begon te mobiliseren. En daar ontmoetten ze - de PNA en het volk - elkaar in een verenigde strijd.

Echter, als mensen te horen krijgen 'ga naar buiten om te demonstreren' dan doen ze dat omdat ze gefrustreerd zijn - niet omdat ze accepteren wat de PNA zegt. De mensen zijn nu enorm tot strijd bereid omdat ze weten dat de Oslo-Akkoorden hun niets gaan opleveren, maar de *timing* was, denk ik, het werk van de PNA.

In de verschillende interviews met PNA-officials zeggen ze alsmaar 'we gaan nooit terug naar onderhandelingen op dezelfde basis'. Zo gebruikten ze de *Intifada* als pressiemiddel om vermoedelijk de voorwaarden te verbeteren. Echter, de PNA ging (wel) terug naar dezelfde voorwaarden in de recente onderhandelingen hetgeen de massa niet verwachtten. Voorzover ik het begrijp, tracht de PNA de *Intifada* af te remmen of zelfs te stoppen. Waarom? Omdat haar eigen belangen ook schade lijden - de verslechtering van de economische omstandigheden en de dagelijkse verliezen maken de PNA ongeduldig omdat ze op dagelijkse basis publieke en private inkomsten verliezen waarover de Staat en de staatslieden bij politieke stabiliteit kunnen beschikken.

Wat is de houding van het volk tegenover de PNA?

Recentelijk was er een algemene staking in Ramallah tegen de onderhandelingen. Het is duidelijk dat, wanneer mensen hun waardigheid en macht herwinnen door de *Intifada*, zij geen andere opties willen aanvaarden, tenzij zij hetzelfde resultaat kunnen boeken. De voorwaarden voor de onderhandelingen zijn niet veranderd, ja ze verslechterden zelfs als gevolg van interne druk op de Israëlische premier en zijn verkiezings-campagne. Zelfs FATAH nam deel aan deze staking. De verschillende facties realiseerden zich dat de PNA in staat is om de *Intifada* te beschermen in dit stadium, maar alleen tot een bepaald niveau. Ik denk dat de PNA niet wil dat de *Intifada* voortduurt. Immers, als dat gebeurt, zal de dynamiek ervan veranderen en dat zal ook haar agenda veranderen om niet alleen de nationale dimensie te

behandelen maar ook de aard van het bestuur. Als de PNA handelt als een bufferzone of als een barrière ten opzichte van het werkelijk bereiken van gerechtigheid en rechten van het volk, dan zal er, denk ik, een conflict met de PNA ontstaan.

Als je spreekt met de studentenbeweging en vraagt: 'Wie gaat er nog naar de ongeregeldheden?' dan krijg je te horen: 'het is alleen het gewone volk'. 80 procent van de huidige martelaren zijn eenvoudigweg gewone Palestijnen. Niemand organiseert ze. Neem bijvoorbeeld die vrouw uit het Jalazone kamp, komt die elke dag naar de ongeregeldheden in Ramallah gaat. Haar zoon werd martelaar in 1996 en zij zegt: 'Dit is de enige manier om te strijden, we hebben geen andere opties. Het is de enige optie voor een rechtvaardige vrede.' Maar nu kiezen mensen ervoor, inclusief de democratische oppositie, om in sommige gevallen niet te gaan omdat ze voelen dat ze door de PNA worden verraden omdat die reeds is teruggekeerd tot de onderhandelingen. De mensen zeggen niet te willen worden gedood terwille van het verbeteren van de voorwaarden van de onderhandelingen. 'We steunen ze niet, we willen de strijd voortzetten om onze nationale rechten te verkrijgen.'

Volksleiders die in direct contact staan met het volk en met de ellende van het volk, accepteren deze cyclus niet langer. Dit is een van de voornaamste redenen waarom de Israëli's het gemunt hebben op leidinggevende figuren in de samenleving, met name binnen FATAH, en ze vermoorden. Wat zijn dat voor mensen? Het zijn de mensen die in kampen en dorpen wonen en in staat zijn om mensen te mobiliseren en dagelijks op dat gebied actief zijn. Men heeft het op hen gemunt omdat zij in dit stadium het belangrijkste zijn: als zij de beslissing nemen om met de *Intifada* door te gaan dan kunnen zij dat omdat de mensen ertoe bereid zijn. Voor de 'intellectuelen' is het een shock te zien dat de mensen nog steeds zo dapper zijn en nog steeds de energie hebben en het vertrouwen in de strijd, gegeven de zware last die de *Intifada* de gewone mensen oplegt.

Als de *Intifada* alleen maar tot louter confrontatie wordt dan hebben de vrouwen slechts een beperkte kans om daaraan mee te doen - zoiets was nu eenmaal, historisch gezien, niet hun rol. Recentelijk echter zien we dat meer vrouwen confrontaties aangaan - zowel vrouwelijke studenten als dorpsvrouwen. Maar dit is niet meer dan een zwakke schaduw van wat zij betekenden in de vorige *Intifada*. Deze

Intifada is geen algemene *Intifada*. Zij vindt alleen plaats op bepaalde plekken, bijvoorbeeld aan de randen van de grote steden waar A-Gebied overgaat in B- of C-Gebied, daar waar vluchtelingenvrouwen niet kunnen komen en waar geen dorpsvrouwen zijn. De geografische locatie is bepaald - het is niet zo dat vrouwen de strijd niet willen.

Participeerde de vrouwenbeweging als beweging in deze *Intifada*?

Na de *Intifada* van 1987 verloor de vrouwenbeweging het contact met de basis. In het begin van de jaren '90 en in het bijzonder na Oslo werden vrouwenzaken geïnstitutionaliseerd, geprofessionaliseerd en ge-NGO-iseerd. De politieke partijen liepen leeg als gevolg van de plotselinge politieke veranderingen en de afwezigheid van interne democratie. Dit resulteerde over de hele linie in het gevoel dat vrouwen en ook andere sectoren in een politiek vacuüm zaten. Recentelijk hield het Comité van Vrouwen voor Technische Zaken (een koepel van comité's van vrouwen en vrouwelijke beroepsorganisaties) een bijeenkomst waarin men zich afvroeg hoe vrouwen effectief in de *Intifada* zouden kunnen participeren. De meeste vrouwen trachtten in de *Intifada* te

integreren en na te gaan welke nieuwe rollen ze op zich konden nemen tot nut van het volk. Maar het probleem is dat, omdat de politieke oppositie nog steeds structureel zwak is, de vrouwenbeweging niet spreekt over een of meer van de nationale vraagstukken, maar puur en alleen op vrouwen gericht kan zijn. Daarom scheiden ze vrouwenzaken (zoals huiselijk geweld) van de politieke en nationale vraagstukken waardoor ze opnieuw worden gemarginaliseerd.

Omdat de vrouwenbeweging het contact met de basis verloren heeft, om de politieke partijen maar niet te noemen, is ze ook niet in staat vrouwen te mobiliseren op zaken die vrouwen aangaan. Het Technisch Comité functioneert als een bureaucratisch leiderschap dat campagnes promoot, solidariteitsdelegaties ontvangt, persconferenties houdt en op allerlei manieren gezinnen van martelaren tracht te helpen. Wanneer deze vrouwen dan eens naar een dorp willen gaan om over participatie te spreken dan stuiten ze op grote moeilijkheden. De mensen zijn depressief en gefrustreerd, ze zien overal corruptie en ze beschouwen deze vrouwen als een elite. Wie zijn deze vrouwen wel om hun te komen informeren over hun problemen en wat ze daaraan moeten doen? De meeste intellectuelen en politieke activisten in NGO's zijn tot los opererende professionals geworden die de mensen en hun problemen niet kunnen vertegenwoordigen.

Ik heb meer dan eens gezegd dat het klasseprobleem meer en meer een rol speelt terwijl het vroeger nooit een duidelijke scheidingscategorie is geweest tussen de massa in de nationale strijd. Als we van nationale bevrijding

foto: Associated Press

plachten te spreken en van de Nationale Beweging dan was er altijd een soort eenheid. Maar nu, hoe kun je eenheid opbouwen wanneer een bepaalde elite met privileges en uitkeringen wordt begunstigd en het klasse-belangen zijn die zelfs de reikwijdte van nationale rechten gaan definiëren en bepalen? Dit is een van de grotere problemen. Ik kon niet eens naar bijeenkomsten, conferenties en panel-discussies gaan waarvoor ik was gevraagd om aan deel te nemen. Hoe kan ik mij aan het volk vertonen? En wat vertel ik ze? Het is heel verwarrend omdat we niet als intellectuelen iets doen. Ik weet zelfs niet eens meer hoe ik mijzelf zou moeten omschrijven. Het is duidelijk dat in tijden van opstand iemands identiteit uitsluitend wordt bepaald door zijn rol in de strijd en zijn deelname aan de strijd van het volk. Dat is op dit moment niet aan de orde.

Datgene waarover je spreekt binnen de vrouwenbeweging is karakteristiek voor een wijder verschijnsel dat zich in de sector van het Palestijns maatschappelijk middenveld aftekent. Hoe heeft het zover kunnen komen? Waarom werd het zo gemakkelijk tot een op eigenbelang gerichte onderneming dat zijn algemene legitimiteit verloor?

Het probleem is, geloof ik, structureel en ideologisch. Subsi-diëring is meer en meer aan voorwaarden gebonden geworden en de nadruk ligt voortdurend op 'transparantie' en 'verantwoording', enzovoort. Dat betekent voor welke organisatie ook dat je, om subsidie te krijgen, een instelling moet zijn met relatief complexe mechanismen, om dit te kunnen garanderen. Deze structuren bevorderden het ontstaan van een op eigen belang gerichte elite die weinig voeling heeft met de problemen van de mensen en de mensen nauwelijks kan steunen, tenzij ze worden geleid door activisten die terdege klasse-bewust zijn. De situatie is nu zo dat, omdat de politieke partijen ingestort zijn, met name de linkse partijen, en hun ideologie ook is gaan wankelen, velen in verwarring zijn en aarzelen zich te richten op de klasse-dimensie als een duidelijke analyse-categorie. Hoewel de mensenrechten-benadering legitiem is, is dat in ons geval niet genoeg. De elite meent dat deze analyse (in klasse-bepaaldheid) mensen in hokjes zal stoppen, iets waaraan op dit moment geen behoefte bestaat. Volgens mij is het echter een noodzaak. Omdat, als we de dingen van dichtbij bekijken, we ons realiseren dat zelfs het nationale probleem in stukken is opgedeeld en in privileges is verdeeld. Hoe kan men in dat geval de klasse-vraagstuk als een geldig

concept negeren? In deze context heeft sekse alles te maken met klasse, omdat, als we over vrouwen spreken we ons moeten realiseren over welke vrouwen wij spreken en wat voor soort zaken we moeten bevorderen.

Een andere belangrijke factor die leidt tot het verlies van het contact met de basis van de vrouwenbeweging is dat de vrouwen-NGO's, omdat er een PNA is, hun agenda's hebben gewijzigd om zich te kunnen richten op de beleidsmakers en om vrouwenrechten te kunnen promoten als onderdeel van een democratische bestuurspraktijk. Om dat te kunnen doen moet je je ideeën en standpunten op zo'n manier presenteren dat ze voor de PNA acceptabel zijn. Dit leidt soms tot vervreemding omdat je bezeten raakt van vrouwenproblemen en vrouwenrechten in een forum van lobbyisten en je je bijgevolg verwijderd van de mensen die je verondersteld wordt te vertegenwoordigen. Als je je richt op beleid dan richt je je op de instellingen van de 'staat' en haar hiërarchie. En de vrouwenbeweging blijft vergeten dat, wanneer ze een serieuze beleidsverandering beoogt, welke dan ook, ze behoefte heeft aan echte inbreng van onderaf, van de pressiegroep van de basis van de pyramide.

Heeft de dynamiek van professionalisering en NGO-isering van de vrouwenbeweging alleen maar de gender-vraagstukken van de nationale vraagstukken losgemaakt of heeft die dynamiek je ook losgemaakt van democratische vraagstukken zoals het bekritisieren van de PNA of het meedoen met de pogingen om te komen tot een democratisch front?

Wat er aan de hand is, dat is dat de PNA de laatste paar jaar in staat is geweest om de vrouwenbeweging te annexeren. Dat is een heel gevaarlijk fenomeen. Ze annexeren haar door haar de gelegenheid te geven zich te engageren in symbolische zaken. Neem bijvoorbeeld het probleem van het verstrekken van paspoorten. Het standpunt van de PNA was om paspoorten te verstrekken uitsluitend na goedkeuring van de mannelijke voogden. Om dit probleem aan te pakken mobiliseerde de vrouwenbeweging zichzelf door te demonstreren tegen dit beleid van de PNA en zij slaagde erin het te veranderen. De PNA is bereid op sommige van de vrouwen-vraagstukken in te gaan zolang die niet voor hem bedreigend zijn.

Maar als de vrouwenbeweging er bijvoorbeeld voor gekozen had het vluchtelingenprobleem als een van haar belangrijkste agendapunten op te voeren, dan zou dit, denk ik, tot een ernstig conflict hebben geleid. Het integreren van het gender-perspectief in de nationale kwesties, zoals het probleem van vluchtelingen en vluchtelingenvrouwen en het mobiliseren van vrouwen om hun rechten veilig te stellen in een uiteindelijke oplossing - zou een serieuze inbreng van de kant van de vrouwenbeweging zijn.

Een andere verwante kwestie is hoe om te gaan met bepaalde donaties wanneer die vervreemden van de echte ontwikkelingspogingen door het volk. De donor-gemeenschap legt voorwaarden op aan de PNA om rekening te houden met de gender-problematiek. Bijgevolg handelt de PNA 'gemoderniseerd' en probeert zich als acceptabel voor te doen in de globale context. Ze integreren vrouwen, doch alleen op een oppervlakkige en beperkte manier. En waarover spreken wij, de vrouwenbeweging, vervolgens? Wij spreken over

een grotere vertegenwoordiging van vrouwen in de Palestijnse Wetgevende Raad [het parlement van de PNA; red.] (die al op zijn rug ligt) of over de oprichting van gender-commissies in de ministeries, of problemen van huiselijk geweld. Ik wil deze kwesties niet bagatelliseren, maar de manier waarop ze worden aangepakt maakt de vrouwen-vraagstukken los van de nationale vraagstukken. We zouden moeten praten over grenzen en afscheidingen omdat vrouwen vandaag de dag in Palestina behoren tot degenen die het meest in hun bewegingsvrijheid worden beperkt met al die apartheidsafscheidingen die 'Oslo' heeft gecreëerd. Een grens is een nationale zaak, maar kan op hetzelfde moment een gender-vraagstuk zijn. Als we het dus hebben over nationale kwesties in een gender-perspectief in dit stadium dan zou de vrouwenbeweging erin kunnen slagen om gewone vrouwen in de *Intifada* te betrekken.

Dit is wat wij dachten dat het Instituut voor Vrouwenstudies aan de Bir Zeit Universiteit zou kunnen doen - namelijk om te opereren als een uitingmogelijkheid voor de vrouwenbeweging en om vrouwen-vraagstukken organisch in relatie te brengen met nationale vraagstukken. Je kunt niet de belangrijkste problemen van je natie van de agenda schrappen als het om vrouwen gaat. Dat kan geen enkele sociale beweging die serieus en verantwoordelijk is zich permitteren.

Als dat inderdaad is waar de huidige situatie om vraagt - dat het vrouwenprobleem weer terugkeert bij de basis en dat er geen scheiding wordt gemaakt tussen vrouwen- en nationale vraagstukken - hoe ga je dat dan aanpakken als je al het isolement van de vrouwenbeweging hebt geacepteerd binnen geïnstitutionaliseerde elitaire NGO's?

Het belangrijkste wat de vrouwen moeten doen is terugkeren naar de politieke partijen. Wat er nu gebeurt in de *Intifada* - wat wellicht een goed ingangspunt zou kunnen vormen - dat is dat de democratische oppositiepartijen zich beginnen te herstellen. Waarom? Omdat ze direct in hun bestaan worden bedreigd. Ze moeten zich nu waar maken, willen ze niet door hun aanhang worden vergeten. Zij moeten terugkeren naar hun mensen en ze rond alle mogelijke vraagstukken mobiliseren, niet alleen de politieke vraagstukken maar ook de democratische, omdat zelfs als we nu een Akkoord hebben het nog niet de oplossing betekent van de kernproblemen op nationaal gebied. De partijen hebben een grote rol te spelen op dit moment als echte oppositie. Ze moeten de nationale agenda in beheer nemen, zodat de marginalisering van kernproblemen zoals het Recht op Terugkeer niet kan worden toegestaan. En op hetzelfde moment moeten ze druk uitoefenen om te komen tot een eerlijke verdeling van hulpbronnen, en om de trend te stoppen van de toenemende marginalisatie van de armen, de boeren, de arbeiders en de vrouwen in de afhankelijke economie op globale markten.

Kunnen ze dat doen in de staat waarin ze verkeren?

De partijen bestaan, al kan ik niet echt zeggen dat ze functioneel zijn.

Na het uitbreken van de *Intifada* was er een golf van seminars en workshops. De eerste werd, geloof ik, gehouden door Muwatin en was goed bezet. Men zei dat alle intellectuelen

van de Westelijke Jordaanoever aanwezig waren, omdat ze wilden weten wat ze moesten doen, ofwel, omdat ze met de analyse van de toestand instemden, voornamelijk omdat ze zelf zich in het dilemma bevonden van het niet hebben van een structuur of middel om de vrouwen te mobiliseren. Dit laat zien dat de mensen niet hun verantwoordelijkheden en verplichtingen ten opzichte van de Palestijnse kwestie hebben vergeten. Maar de meesten van deze mensen zitten momenteel niet langer in politieke partijen. Ze wachten op iemand die ze bij de hand neemt en ze op het rechte pad brengt. Het probleem is dat we niet meer een structuur terugkrijgen die puur 'PFLP' of 'DFLP' is [seculier-linkse volksfronten; red.]. Het is waarschijnlijker dat er een Democratisch Blok wordt gevormd dat al diegenen bij elkaar brengt die een aantal basis-concepten en beginselen delen, die het fundament vormen voor toekomstig werk.

Wat er met de PNA aan de hand is, dat is dat deze duidelijk een autoritaire regering is geworden die mensen van het politieke proces vervreemdt. Wat de PNA in de toekomst gaat doen, is ook duidelijk aangezien haar program vandaag de dag wordt bepaald. Het gevolg is dat de mensen bereid zijn te vechten omdat zij zich realiseren dat ze niet zo lang hebben gevochten voor 'een staat, het kan niet schelen wat voor een staat' maar voor een democratische staat.

We hebben behoefte aan een democratisch blok dat met een programma komt. We moeten bij het begin beginnen. De mensen hebben niet alleen hun vertrouwen in de PNA verloren, maar ook in de politieke partijen, om de verschillende sociale bewegingen, waaronder de vrouwenbeweging, maar niet te noemen. Om die reden is er behoefte om het bewustzijn en het vertrouwen van het volk opnieuw op te bouwen en dat kost tijd. Dat is niet iets wat je oplost door simpelweg een collegezaal voor een *workshop* te bezoeken.

Het probleem is dat we geen model hebben van historische voorbeelden van elders in de wereld dat we kunnen overnemen. We hebben te maken met een ander soort bezetting en we hebben twee verschillende conflicten: we hebben een koloniaal gedreven bezetting, hetgeen inhoudt dat deze de ene bevolking door een andere tracht te vervangen. Tegelijkertijd zitten we met een PNA die autoritair is en de nationale oplossing van een plafond heeft voorzien. De problemen van het volk blijven onopgelost. In toenemende mate zal deze klasse-dimensie duidelijker worden. Zelfs met al het geld dat in de opbouw van de 'staat' gestopt zal worden, zal er geen systeem van eerlijke verdeling binnen de gemeenschap komen, waardoor de kloof tussen rijk en arm zal groter zal worden.

Op dit punt moet het democratisch blok worden geactiveerd. Het klasse-bewustzijn moet worden bevorderd, en de opbouw van een structuur die kan worden gemobiliseerd wordt een noodzaak ter wille van de bevrijding van het land en de opbouw van een soevereine staat als een preconditie voor een goed bestuur.

Hoe realistisch is je hypothese dat de mensen bereid zijn om Links opnieuw een kans te geven, te meer waar het waarschijnlijker scenario wel eens zou kunnen zijn dat deze mensen naar rechts opschuiven en in de armen van

de islamistische bewegingen belanden, die de laatste tien jaar actief geweest zijn wat betreft het leveren van basisvoorzieningen voor het volk?

Ik denk dat de islamistische beweging aan het verliezen is. Een tijd lang wisten ze hun aanhang uit te breiden omdat er geen alternatieve beweging was die mensen kon beschermen. Telkens opnieuw in de Palestijnse geschiedenis zien we dat als de nationale krachten verzwakt zijn, de islamistische krachten sterkwer worden. Echter, ditmaal heeft de hoofdstroming binnen FATAH de straat overgenomen en zich een sentiment van algemene militantie eigen gemaakt, waarvan breed wordt gedacht dat deze de enige weg is om de bevrijding te bevechten. Dit wordt ondersteund door het sentiment op straat dat de islamistische krachten simpelweg niet aan de dagelijkse confrontaties deelnemen. Hoewel daar redenen voor kunnen bestaan (ze beschouwen de *Intifada* als geleid door een PNA die uiteindelijk het volk zal verraden) verliezen ze toch aan algemene steun. De islamistische krachten maken niet langer deel uit van de volksbeweging. De voornaamste stroming heeft de hegemonie over het geheel, terwijl Links gemarginaliseerd blijft.

Niettemin bestaat het gevoel dat Links weer uit zijn as herrijst. Ze zijn meer gerijpt, ze hebben hun ineenstorting heel goed geëvalueerd en ze zijn er zich van bewust dat ze de afgelopen jaren behoorlijk zijn verzwakt. Ze zijn er zich ook van bewust dat ze niet in staat zijn voort te gaan met het sluiten van compromissen met de voornaamste stroming: ofwel ze zijn oppositie ofwel ze worden net zo ingelijfd als de rest. Ik geloof dat men deze lessen heeft geleerd. Ze worden nu getest. De tijd zal het leren. Misschien is het louter *wishful thinking* maar ik geloof dat ze zich verantwoordelijker gedragen dan de andere organisaties.

De nationale stroming herwint aan kracht. De mensen keren terug tot nationalisme en niet tot islamisme als ideologisch alternatief. Ik voel dat zo aan - recentelijk was ik betrokken bij onderzoek naar vrouwen en politieke partijen - omdat het duidelijk is dat mannelijke politieke leiders van de linkse partijen de fouten hebben ontdekt die zij met betrekking tot het democratisch proces hebben gemaakt. Daaronder de wijze waarop zij de alomvattende strijd hebben gedefinieerd en het feit dat zij niet hebben ingezien dat vrouwenzaken een basis voor interne democratie vormen. Zij realiseren zich dat dit de grootste fouten zijn geweest die zij gemaakt hebben. Zij denken inmiddels dat de enige weg om tot een werkelijke mobilisatie te komen, is om terug te gaan naar de democratische vraagstukken van de armen: de boeren, de arbeiders en de vrouwen. Mochten zij daarin slagen - en het zal lang duren vanwege een gebrek aan vertrouwen in hun prestaties - dan is, zo geloof ik, verandering nog altijd mogelijk.

---

uit: *Between the Lines* (Jeruzalem) van januari 2001

Eileen Kuttub is directrice van het Centrum voor Vrouwenstudies aan de Bir Zeit Universiteit.
vertaling Kees Wagtenonk

Duitslands beperkte kijk op het Midden-Oostenconflict

Ludwig Watzal

We zouden Joschka Fischer willen toeroepen: gefeliciteerd, meneer de minister, met uw succesvolle bemiddelingspogingen tussen Israeli's en Palestijnen. Oppervlakkig gezien was de reis van Joschka Fischer naar het Midden-Oosten een groot succes van de Duitse diplomatie.

Natuurlijk, er komt ook altijd wat geluk bij kijken, maar ook politiek instinct: Fischer was op de juiste tijd op de juiste plaats en maakte geen fouten. Op zijn Midden-Oostenreis hield de minister zich precies op de dag van de verschrikkelijke terreuraanslag in Tel Aviv op. Allereerst bewees hij in een nobel gebaar de doden de eer. Daarna kwam de grote politiek en daarmee kwamen ook de problemen. In een soort 'pendeldiplomatie' à la Henry Kissinger bracht hij boodschappen van Ariel Sharon naar Yasser Arafat en omgekeerd.

Niemand had deze taak beter en geloofwaardiger kunnen verrichten dan Fischer. Nog als jonge revolutionair nam hij in de jaren zeventig deel aan een PLO-congres in Algiers waarop men besloot tot de vernietiging van de staat Israel, zij het zonder Fischers instemming. Maar Fischer bewees dat hij tot verandering in staat was, zoals alle carrière-gerichte politici. Reeds als politicus van de Groenen en als fractievoorzitter in de Duitse Bondsdag hoorde Fischer steeds tot de Israel-partij en dit geldt te meer sinds hij minister van Buitenlandse Zaken werd. Dankzij dit verleden was Fischer zowel tegenover Sharon als tegenover Arafat een eerlijker makelaar dan alle Amerikaanse Midden-Oostendiplomaten bij elkaar. Hoe gedroeg Fischer

zich op zijn lastige Midden-Oostenmissie? Met Sharon ging hij hoffelijk en vriendelijk op, hoewel Fischer weet dat Sharons CV met bloed geschreven is. Met Arafat daarentegen ging hij ernstig als een schoolmeester om; Fischer legde daarbij een soort financieel-kolonialistische attitude aan de dag. Zijn mimiek en gebaren spraken een duidelijke taal. Fischer sprak dagelijks met Arafat. Hij las de PLO-chef regelrecht de les en deze luisterde als een brave schooljongen die zoluist op spieken werd betrapt. Door aan Arafat de Israelische kijk op de zaak te hebben uiteengezet en door dat deze dat tenslotte had begrepen, behoedde hij hem en de Palestijnen voor een verschrikkelijke vergeldingsaanslag van de Israeli's. Fischer zou moeten weten dat Israel elke soort van Palestijns verzet als 'terreur' aanmerkt. Maar waren de Palestijnen uiteindelijk verantwoordelijk voor de ramp in het gebied? Hij bracht de dag erna nogmaals Sharons dringende waarschuwing over om het 'ophitsen, het geweld en de terreur te stoppen en de terroristen te arresteren'. Heeft Fischer zich ooit afgevraagd welke boodschap en wiens boodschap hij had overgebracht? Was het hem duidelijk dat hij zich als loopjongen van de recht-nationalistische krachten in Israel had laten gebruiken? Van hen die een transfer van de Palestijnen voorstaan

en de tweede helft van 1948 willen voltooien? In politieke kringen in Israel spreekt men openlijk over de voltooiing van de tweede helft van 1948. De premier zelf ziet het huidige geweld als de voortzetting van de strijd van 1948. De leus 'Aan het leger de overwinning' maakt duidelijk waar het voor de Palestijnen naartoe kan gaan.

Fischer vroeg ook om de onderhandelingen weer te gaan opnemen. Alsof hij niet wist dat juist dit 'vredesproces' voor het debacle verantwoordelijk was in het Midden-Oosten. Geen van de Israelische regeringen waren ooit geïnteresseerd in een duurzame oplossing van het conflict, zelfs niet de 'vredesengelen' Yitzhak Rabin en Shimon Peres. Hun uiteenzettingen en hun politieke beslissingen sedert 1993 spreken de taal van voortdurende onderdrukking. Arafat kon slechts terugkeren naar Palestina als hij bereid was om de politieke leider van Israel te worden en zich op genade of ongenade aan de Verenigde Staten over te geven. Een paar jaren ging het goed met het spelletje. Toen hij echter inzag dat Israel niet bereid was om werkelijk toe te geven en de onderdrukking en de vernedering van de Palestijnen steeds sterker werden, kwam het tot het uitbreken van de *Aqsa-Intifada*. De PLO-chef had het eind van zijn bereidheid tot compromissen bereikt.

Arafat moet er op dit moment als eerste belang bij hebben de publieke opinie in de wereld duidelijk te maken dat het verzet van de Palestijnen niet de grondoorzaak van het geweld is, doch slechts het gevolg van de ont-

rechting, van de politieke en economische wurging en van het fysieke en structurele geweld van de kant van Israel. Fischer had zich eens een beeld moeten vormen van het dagelijks leven ter plaatse van de Palestijnen en de Westelijke

Jordaanoever en de Strook van Gaza moeten doorkruisen. Dan had hij in enkele seconden kunnen vaststellen dat om de paar meter controlepunten, afsluitingen, diepe greppels, hoge aardwallen en andere obstakels zijn aangebracht die het bijna onmogelijk maken om vooruit te komen.

Fischer zou moeten weten wat dit 'vredesproces' de Palestijnen gebracht heeft, alvorens hij zich nog eens uitspreekt voor de voortzetting ervan. Wie in een vredesproces de Westelijke Jordaanoever in A-, B- en C-Gebieden verdeelt, de Palestijnen 40 procent van hun land aanbiedt en zelf 60 procent als 'staatsland' claimt, wat op een *de facto* annexatie neerkomt, de nietige Strook van Gaza verandert in een supergevangenis met zicht op de Middellandse Zee en deze indeelt in 'gele, witte, blauwe en groene gebieden', aan 5400 kolonisten 40 procent van de strook overlaat en meer dan een miljoen Palestijnen tot gevangenen en slaven degradeert, een separaat wegensysteem op de Westelijke Jordaanoever opricht, 30 nieuwe nederzettingen vestigt, 1700 huizen verwoest, het aantal kolonisten gedurende het 'vredesproces' verdubbelt, verder op grote schaal land onteigent, de gebieden permanent afsluit, de bewoners hun water afhendig maakt, hun landschap en milieu verpest, ze dag-in-dag-uit chicaneert en vernedert en als die mensen dat alles niet willen slikken, ze uiteindelijk met tanks, gevechtshelicopters en F-16's bestookt, die moet zich niet verwonderen dat de Palestijnen zich verweren. Volgens het internationaal recht en het natuurrecht heeft een volk het recht op verzet tegen een 34 jaar durende bezetting, aldus Baruch Kimmerling op 27 maart 2001 in het Israëliëse dagblad *Ha'aretz*. Was het Fischer niet die ooit, in onheugelijke tijden, tegen onderdrukking, apartheid en neokolonialisme had gedemonstreerd? Datzelfde had hij nu in Israel moeten doen.

Fischer en de Duitse diplomatie bevonden zich in Israel plotseling in een situatie waarin ze nooit terecht hadden willen komen. Hun was iets gelukt, wat de nieuwe speciale Midden-Oosten-gezant van de Verenigde Staten, William Burns, nog vergeefs had geprobeerd, namelijk succesvol bemiddelen. Bondskanselier Gerhard Schröder heeft bij zijn laatste bezoek aan het Midden-Oosten geweigerd om zelfs maar de rol van 'postbode' tussen de partijen op zich te nemen. Duitsland zou op grond van haar geschiedenis daartoe niet geroepen zijn. Dit is weliswaar allang uit de tijd en is in de grond van de zaak een onpolitieke houding, maar zo denkt de Duitse politieke klasse in Duitsland. Ze worstelt tot op heden met de Duitse geschiedenis en heeft daarom tegenover Israel slechts in beperkte mate de handen vrij.

Waarschijnlijk was Fischer door zijn succes zo beneveld dat hij zijn prestaties niet als Duitse minister van Buitenlandse Zaken verricht wilde hebben, maar als Europeaan, quasi voor vreemde rekening. Hij ondernam alles om de Duitse prestatie als zo klein mogelijk voor te stellen. Amerikanen en Europeanen, in het bijzonder de Franse minister van Buitenlandse Zaken werden ogenblikkelijk ingelicht. Dit moest hij daarom alleen al doen om de bondskanselier en zijn buitenlandstrategen in de kanselarij niet te duperen. Er mocht niets 'normaals' zitten aan het succes van Fischer, omdat er geen sprake kan zijn van normaliteit in de betrekkingen met Israel van Duitse zijde, hoewel de Israëli's steeds sterker de inzet van Duitsland in dit conflict verlangen. Bijgevolg werden de bemiddelingspogingen in handen gelegd van de speciale EU-gezant Miguel Angel Moratinos. Onder het EU-voorzitterschap van Zweden is het aan de coördinator voor de buitenlandse betrekkingen, Javier Solana, nu het geweld te doen beëindigen, hopenlijk van beide kanten. In een soort politiek understatement benadrukte Fischer echter dat hij deze bemiddelaarsrol niet tot zijn permanente taak wilde maken. Zou deze rol echter gewenst worden, dan zou men dat natuurlijk niet weigeren, als Europeaan wel te verstaan.

Ondanks de verloochening van het succes bevindt de Duitse buitenlandse politiek zich op de beste weg richting

normaliteit. Na de 'zondenvall' in Kosovo is nu een nieuwe stap gezet op weg naar volwassenwording. Een ander nieuw werkteerrein voor Duitslands diplomatie moet de inzet zijn voor de toepassing van het internationale recht. Fischer en de EU zouden erop moeten aandringen een gewapende internationale beschermingsmacht in VN-kader voor het Midden-Oosten samen te stellen en door te zetten ondanks tegenstand van Israel en de Verenigde Staten, welke de grenzen van de Palestijnse gebieden bewaakt, opdat de Israëliëse bezettingstroepen kunnen vertrekken. Daarmee zou een belangrijk deel van de VN-resolutie 242 gerealiseerd zijn. Hoe kan het dat in dit conflict het internationale recht *überhaupt* niet in acht genomen is. Het hele conflict is ingebed in VN-resoluties. Die worden allemaal voortdurend door Israel geschonden en genegeerd en wel met uitdrukkelijke toestemming van de Verenigde Staten. Hoe belangrijk het internationale recht in dit conflict is ziet men aan het feit dat Israel als enige staat ter wereld door een VN-resolutie geboren werd. Vandaar wellicht de minachting voor dit instituut door Israel. Alle maatregelen die Israel in de bezette gebieden neemt, zijn volgens het internationale recht van nul en gener waarde. Daar moeten de Europeanen en de Duitse diplomatie op wijzen. Het kan niet zo zijn dat men de Amerikaanse denkwijze overneemt dat macht recht maakt. Democratieën functioneren nu eenmaal volgens de omgekeerde regel: de macht moet zich buigen voor het recht. Als de Europeanen sterker zouden aandringen op toepassing van het internationale recht dan zou men een stuk dichter bij een oplossing van dit conflict komen.

Ludwig Watzal is politicoloog te Bonn. Hij is auteur van onder meer *Peace Enemies - The Past and Present Conflict between Israel and Palestine*; Jeruzalem, 1999 [PASSIA] (Engelse editie); 248 pp.

vertaling: Kees Wagtendonk

internationale bescherming van Palestijnen in de Bezette Gebieden

Paul de Waart

Het Verdrag betreffende de Bescherming van Burgers in Oorlogstijd uit 1949 - de Vierde Geneefse Conventie - beschermt personen, die op welk tijdstip en op welke wijze dan ook, in geval van een conflict of bezetting, zich in de macht van een verdragspartij bevinden of van een bezettende Mogendheid, van welke zij geen onderdaan zijn. Waar het om gaat is dat tijdens de duur van de bezetting de bezettende Mogendheid niet mag overgaan tot deportatie of overbrenging van een gedeelte van haar eigen burgerbevolking naar het door haar bezette gebied. De vestiging van joodse nederzettingen is dus in strijd met het verdrag. Bovendien mag de bezetter beschermde personen niet deporteren naar het eigen grondgebied of naar dat van andere staten.

De Vierde Geneefse Conventie stelt goede regels ten aanzien van de bescherming van burgers in bezette gebieden maar schiet tekort in het internationale toezicht op de handhaving ervan. De spil daarvan vormen namelijk de Beschermende Mogendheden, d.w.z. de staten die belast zijn door de partijen bij het conflict met het behartigen van de belangen van die partijen. Dergelijke mogendheden ontbreken in het Israelisch-Palestijnse conflict. Daarmee vervalt ook de bepaling dat Beschermende Mogendheden hun goede diensten kunnen aanbieden. In geval van schending van het verdrag voorziet het verdrag weliswaar

in onderzoek maar uitsluitend op een wijze, die door de belanghebbende partijen is overeengekomen. Indien er geen over-

eenstemming over de procedure wordt bereikt, zullen de partijen bij het conflict zich verstaan over de keuze van een scheidsrechter, die omtrent de te volgen procedures zal beslissen. Maar als partijen daarin niet gezamenlijk slagen, staat de klagende partij met lege handen. Ook het Rode Kruis blijft afhankelijk van de medewerking van partijen bij het conflict voor het kunnen uitoefenen van haar beschermende functie.

De Verenigde Naties (VN) kan weinig doen aan het toezicht op de bescherming van de Palestijnen in de bezette, al of niet autonome, Palestijnse gebieden omdat de volkenorganisatie geen partij is bij dat verdrag. Wel heeft de Algemene Vergadering in 1997 voor het eerst sinds de val van de Berlijnse muur gebruik gemaakt van haar bevoegdheden om een speciale noodzitting bijeen te roepen onder de 'Uniting for Peace' resolutie uit 1950. Dit in verband met de voortdurende schendingen door Israel van de Vierde Geneefse Conventie, ook na de tot-

Israel bouwt - ook (of: juist) onder de regering van nationale eenheid van Sharon/Peres door in de Bezette Gebieden. Die bouwactiviteiten vormen een schending van het internationaal recht, te weten van de Vierde Geneefse Conventie. Omdat voortgaande kolonisatie van de Bezette Gebieden het vinden van een uitweg uit het slepende conflict tussen Israel en de Palestijnen alleen maar bemoeilijkt, is de vraag of het internationaal recht de mogelijkheden biedt om Israel te dwingen deze politiek te staken. Daarover in onderstaande bijdrage de rechtskundige Paul de Waart. (de redactie)

standkoming van de Oslo-Akkoorden. De aanbeveling aan de staten was om een conferentie te beleggen over maatregelen voor de tenuitvoerlegging van de Vierde Geneefse Conventie in de bezette Palestijnse gebieden. Hoewel ook vele Westeuropese staten de resolutie hadden gesteund, had de beoogde conferentie, die in 1999 werd gehouden, nauwelijks resultaat. De Hoge Verdragsluitende Partijen mogen zich namelijk alleen met de concrete schendingen bemoeien als zij als Beschermende Mogendheid door de partijen in het conflict zijn aangewezen. Op 15 juli 1999, een maand voor de vijftigste verjaardag van de Vierde Geneefse Conventie, belegden Hoge Verdragsluitende partijen hun allereerste conferentie. Na tien minuten werd deze echter reeds verdaagd zonder afspraken over een vervolg. Een treffende illustratie voor de politieke machteloosheid van de internationale gemeenschap om de fraaie regels van het verdrag te effectueren.

bescherming Palestijnen geen bilaterale aangelegenheid

De internationale politiek ziet onnodig passief toe hoe Israël zich ondanks de Oslo-Akkoorden nog steeds gedraagt alsof het op de Westelijke Jordaanoever en in de Strook van Gaza het gezag uitoefent alsof het daar een soevereine heer en meester is en niet een bezettende mogendheid. Het weigert tegen alle internationale druk in, ook die van de Verenigde Staten, om de Vierde Geneefse Conventie op de inwoners van de Palestijnse bezette gebieden op rechtsgronden - *de jure* - toe te passen maar doet dat alleen op feitelijke gronden: *de facto*. Israël is namelijk van mening dat het een sterker recht op soevereiniteit over deze gebieden heeft dan welke andere staat of welk ander volk dan ook.

De Israelisch redenering is dat het VN-Verdeelplan voor Palestina in een joodse en een Palestijnse staat uit 1947 slechts een aanbeveling was, die door de Arabische landen destijds is verworpen. Egypte en Jordanië, die de Strook van Gaza respectievelijk de Westelijke Jordaanoever van 1948 tot de Israelische verovering in 1967 bestuurden, hadden immers geen recht op soevereiniteit, althans geen beter recht dan Israël. Tot zover is het Israelische standpunt juist. Dat geldt niet voor de gevolgtrekking dat de gebieden toen dus in een zodanig juridisch vacuüm verkeerden, dat Israël op grond van het

Palestijnse Volkenbondsmandaat uit 1922 de meest aangewezen staat was om de leemte op te vullen. Die vlieger gaat niet op. Egypte en Jordanië oefenden geen soevereiniteit uit maar traden op als beheerder namens de VN. De soevereiniteit berustte toen bij het Palestijnse volk. Dat is nog steeds het geval.

De Vierde Geneefse Conventie is overigens voor de rechtsstrijd tussen Israël en het Palestijnse volk over soevereiniteitsaanspraken volstrekt irrelevant. Artikel 1 van het verdrag verplicht de staten, die er partij bij zijn, waaronder Israël, het verdrag onder alle omstandigheden te (doen) eerbiedigen. Volgens artikel 2 is het verdrag van toepassing indien de oorlog is verklaard of bij een ander gewapend conflict tussen twee of meer staten, voor wie het verdrag van kracht is, zelfs indien een van de partijen de oorlogstoestand niet erkent. Het probleem schuilt echter in de volgende zin, die luidt: 'Het Verdrag is eveneens van toepassing in alle gevallen van gehele of gedeeltelijke bezetting van het grondgebied van een hoge Verdragsluitende Partij, zelfs indien de bezetting geen tegenstand ontmoet.' Israël denkt aan de *de jure* toepassing te kunnen ontsnappen omdat de Strook van Gaza geen grondgebied van Egypte was en de Westelijke Jordaanoever geen grondgebied van Jordanië. Die uitleg zou aan het verdrag zijn voornaamste betekenis ontnemen: de bescherming van burgers in

bezette gebieden. Een bezetter zou dan immers zijn gang kunnen gaan door simpelweg te stellen dat het grondgebied niet aan de tegenstander had toebehoord.

Van bezetting is sprake zolang de oorlog of ieder ander gewapend conflict voortduurt. Israël heeft met Egypte en Jordanië een vredesverdrag gesloten. De Oslo-Akkoorden beogen dat er ook een vredesregeling tussen Israël en het Palestijnse volk tot stand komt. Zolang daarvan geen sprake is duurt de Israelische bezetting voort, formeel ook in de autonome Palestijnse gebieden binnen de Strook van Gaza en de Westelijke Jordaanoever. Het gewapende conflict tussen Israël en het Palestijnse volk is namelijk op grond van het Volkenbondsmandaat nog steeds een internationaal conflict en niet een binnenlands conflict van Israël. Door het sluiten van de Oslo-Akkoorden heeft Israël dat erkend.

De Beginselverklaring van 1993 bepaalt dat tussentijdse resultaten van de onderhandelingen over de permanente status het eindresultaat niet positief of negatief mogen beïnvloeden. Deze bepaling is, al of niet bedoeld, in overeenstemming met de Vierde Geneefse Conventie op grond waarvan beschermde personen niet mogen worden beroofd van de voordelen van het verdrag.* Volgens de Oslo-Akkoorden moeten zowel Israël als het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) hun bevoegdheden en verantwoordelijkheden, die daaruit voortvloeien, uitoefenen met inachtneming van internationaal aanvaarde normen en beginselen inzake mensenrechten en het (overige internationale) recht. De andere partijen bij de Vierde Geneefse Conventie mogen daaruit niet de conclusie trekken dat de bescherming van Palestijnen in de Strook van Gaza en op de Westelijke Jordaanoever sindsdien een bilaterale kwestie is tussen Israël en Palestina.

Een duidelijke aanwijzing daarvoor vindt met in de vonnissen van het Joegoslavië Tribunaal dat de verplichting van alle Hoge Verdragsluitende Partijen bij de Vierde Geneefse Conventie niet beschouwt als een politieke en morele toezegging maar als een rechtsplicht, waarvan de schending een strafbaar feit oplevert. De Palestijnen hebben daar echter weinig baat bij omdat er nu eenmaal geen *ad hoc*

Straftribunaal voor Israel bestaat. Het permanente Internationale Strafhof is nog niet in functie en mag bovendien niet met terugwerkende kracht rechtsmacht uitoefenen over personen, die verdacht worden van oorlogsmisdrijven en misdrijven tegen de menselijkheid. Bovendien ziet het er niet naar uit dat Israel de rechtsmacht van dat Hof zal aanvaarden, juist omdat deze zich uitstrekt tot directe of indirecte overbrenging door de bezettende mogendheid van de eigen bevolking naar bezet gebied of de deportatie of overbrenging van de bevolking van het bezette gebied binnen of buiten haar grondgebied. Het Israelische nederzettingenbeleid valt immers in die termen.

internationale rechtsmiddelen

De internationale gemeenschap heeft buiten de Vierde Geneefse Conventie om wel enige rechtsmiddelen ter beschikking om de Palestijnen te beschermen tegen martelen en om hun recht op zelfbeschikking te realiseren. Israel is partij bij het verdrag tegen martelen uit 1984. Het heeft daarbij het voorbehoud gemaakt dat het de bevoegdheid van het Anti-Folter Comité om schendingen te onderzoeken, niet erkent. Het heeft dat echter niet gedaan ten aanzien van de voorziening over de regeling van geschillen tussen staten bij het verdrag over de uitlegging en toepassing ervan. Die voorziening houdt in dat iedere verdragstaat een desbetreffend geschil eenzijdig mag voorleggen aan het Internationaal Gerechtshof, indien geen overeenstemming is bereikt door onderhandelingen of via arbitrage. Een staat mag het verdrag echter opzeggen, zodat voorzichtigheid is geboden.

Ten aanzien van de in 1967 bezette gebieden bestaat verschil van mening over de inhoud en rechtskracht van resoluties van de Algemene Vergadering en de Veiligheidsraad van de VN over de volkenrechtelijke status van de Bezette Gebieden, het recht op zelfbeschikking van het Palestijnse volk en het gebruik van geweld. Het is nu de hoogste tijd dat de Algemene Vergadering van de VN in het belang van een duurzame en rechtvaardige vrede een (spoed) advies aan het Internationaal Gerechtshof vraagt om duidelijkheid te scheppen. De lidstaten van de Europese Unie (EU), die getuige was bij de

sluiting van de Oslo-Akkoorden, zouden daartoe het initiatief kunnen en ook moeten nemen in de Algemene Vergadering. Voor zo'n advies is de toestemming van de partijen in het conflict niet vereist. De EU en de andere getuigen bij de Oslo-Akkoorden - de nabuurstaten van Israel, Noorwegen, de Russische Federatie en de Verenigde Staten - zijn met een juridisch advies in de hand beter in staat om het vredesproces niet alleen politiek te sturen maar ook binnen een duidelijker omljnd volkenrechtelijk raamwerk te plaatsen. Dat is niet alleen van belang voor de veiligheid van Palestina maar ook voor die van Israel. Er is immer een wereldwijd verzet tegen terrorisme als middel om staatsvorming af te dwingen.

De VN-Verklaring over maatregelen ter uitbanning van terrorisme van 9 december 1994 veroordeelt ondubbelzinnig als misdadig en onverdedigbaar alle handelingen, methoden en praktijken van terrorisme, waar dan ook door wie dan ook begaan, met inbegrip van dergelijke vormen van terrorisme, die de vriendschappelijke betrekkingen tussen staten op het spel zetten, internationale samenwerking verhinderen en de vernietiging van mensenrechten, fundamentele vrijheden en de democratische grondslagen van de samenleving beogen. Het valt op dat de Verklaring van voorgaande resoluties hierin verschilt dat zij - terecht - niet meer stelt dat zij het recht op zelfbeschikking en de strijd voor nationale bevrijding onverlet laat. Zij bepaalt namelijk onomwonden dat misdadige handelingen, die zijn bedoeld of beraamd om het publiek, een groep van personen of bepaalde personen voor politieke doeleinden angst in te boezemen onverdedigbaar zijn, welke overwegingen van politieke, filosofische, ideologische, raciale, etnische, godsdienstige of andere aard ook worden aangevoerd om die handelingen te rechtvaardigen. De moeilijkheid is echter dat de internationale gemeenschap nog niet beschikt over objectieve en duidelijke criteria voor de vaststelling van terrorisme en onderdrukking en - belangrijker nog - over instanties voor het hanteren daarvan. De Veiligheidsraad is daarvoor minder geschikt als gevolg van het feit dat het vetorecht van de vijf permanente leden binnenlandse conflicten al te gauw internationaliseert buiten het volkenrecht om.

buitenlandse inmenging

Een staat kan buitenlandse inmenging niet langer afhouden met het argument dat hij zijn openbare orde en nationale veiligheid mag en moet verdedigen tegen terrorisme van volken of minderheden. Geen volk kan eisen dat de internationale gemeenschap zijn afscheiding als onafhankelijke staat erkent alleen omdat zij zich slachtoffer van onderdrukking of staatsterrorisme voelt. De erkenning van het recht op zelfbeschikking als universeel mensenrecht maakt toezicht op basis van juridische argumenten noodzakelijk omdat geschillen over de verwezenlijking van juist dat recht een ernstige bedreiging kunnen betekenen voor de internationale vrede en veiligheid. Een advies van het Internationaal Gerechtshof over de volkenrechtelijke aspecten van het Israelisch-Palestijnse conflict in de huidige fase, waarin de handhaving en uitbreiding van nederzettingen in Palestijnse gebieden een spiraal van geweld hebben veroorzaakt, kan de internationale gemeenschap een handvat geven om partijen tot bezinning te brengen, zowel wat de gewelddadige Israelische bescherming van de onrechtmatige joodse nederzettingen betreft, als de al evenzeer onrechtmatige Palestijnse terroristische (re)acties. Indien de inzet van laatstgenoemde acties is het conflict te internationaliseren als basis voor een buitenlandse interventie, dan schieten zij hun doel voorbij. Het conflict is al internationaal. De lessen van Bosnië-Herzegovina en Kosovo zijn bovendien dat buitenlandse troepen nauwelijks de vrede kunnen afdwingen als partijen daartoe zelf niet in staat of bereid zijn. In het onderhavige geval kunnen zij bovendien Israel niet vrijwaren van Palestijnse terroristische acties. Voortzetting daarvan werkt in dat opzicht averechts voor het forceren door Palestina van een buitenlandse troepenmacht.

---

* Zie mijn "Oslo": afspraak om het eens te worden, ook na 4 mei 1999' [*deadline* 'Oslo']; in: *Soemoed* jaargang 27 nummer 2, april 1999, pp. 12-15.

Paul de Waart is emeritus hoogleraar volkenrecht

het niet-verschaffen van hulp aan volkeren in (levens)gevaar

Georges Corm

Het komt niet als een verrassing, dat het geweld in Israel en Palestina opnieuw is opgelaaid en dat de hoop op vrede daarmee verloren is gegaan. De Oslo-akkoorden hebben, door de onderhandelingen van Madrid te omzeilen en alle netelige kwesties in het Israelisch-Palestijnse geschil in het ongewisse te laten, de weg geopend voor een riskante en ernstige escalatie. Tegelijkertijd hebben de akkoorden voor zowel de Israeli's als voor de PLO voordelen geboden.

Voordelen: voor de Israeli's omdat de akkoorden een einde maakten aan de eerste *Intifada* [1987-1993], die de Staat Israel aanzienlijke imago-schade had berokkend, en bovendien de deur opengelaten hebben voor voortzetting van de kolonisatie van de Bezette Gebieden. De PLO hebben ze in staat gesteld opnieuw op de voorgrond van het diplomatieke toneel van het Midden-Oosten te verschijnen, evenals een prominente aanwezigheid op het strijdtoneel zelf: de sinds 1967 Bezette Gebieden - de Westelijke Jordaanoever en de Strook van Gaza.

De twee partijen hebben aanzienlijke risico's genomen ten opzichte van hun respectievelijke achterban, maar hebben gedacht dat de binnen te halen voordelen belangrijker waren dan de te nemen risico's. Door de uiteindelijke oplossingen voor een definitieve vredesregeling voor zich uit te schui-

ven, hebben Israel en de PLO echter bij vol bewustzijn een tot mislukken gedoemd huwelijk gesloten. Daar ziet men nu de rampzalige gevolgen van.

Tussen 1993 en 2000 hebben de Verenigde Staten dit huwelijk laten voortduren zonder ook maar iets te ondernemen om de verbintenis te consolideren, hoewel het mogelijk zou zijn geweest een andere houding aan te nemen dan die van het door de vingers zien van de Israelische koloniasatiepolitiek.

De verbittering is in de loop der jaren toegenomen, niet alleen onder de Palestijnen, maar in de gehele Arabische publieke opinie. Tegelijkertijd heeft de Israelische publieke opinie haar interesse voor het vredesvraagstuk verloren. Tien jaar na de lancering van de onderhandelingen van Madrid is het Israelisch-Palestijnse conflict volkomen verziekt, in plaats

van dat er vooruitgang is geboekt bij het vinden van oplossingen met betrekking tot de kwesties waar het werkelijk om gaat. In de onderhandelingen over de ontruiming van de door Israel bezette Hoogvlakte van Golan is sinds 1996 geen enkele vooruitgang meer geboekt. Alleen Libanon heeft dankzij een nauwe alliantie tussen de staat en het verzet van de *Hizbullah*, onder de regering van premier Salim al-Hoss (december 1998 - oktober 2000) en met de volledige steun van de president van de republiek, ex-generaal Emile Lahoud, een onvoorwaardelijke ontruiming verkregen van het deel van Zuid-Libanon, dat sinds 1978 door het Israelische leger was bezet.

Het is in deze context dat de tweede *Intifada* is uitgebroken en Ariel Sharon aan het hoofd van een Israelische regering komen te staan - met het ruwe taalgebruik dat eigen is aan alle *Likoed*-leiders, die van mening zijn dat heel Palestina bevrijd moet worden ten gunste van de Staat Israel en niet ten gunste van de Palestijnen.

Geconfronteerd met deze tragische impasse moet men nu de moed hebben te erkennen dat alleen een nieuwe benadering van het Israelisch/Arabische conflict nog meer gewelddadige wraaknemingen in het Midden-Oosten kan voorkomen.

Daarvoor moeten er eigenlijk twee moedige stappen gezet worden. In de eerste plaats moet men accepteren dat er bij de analyse van het conflict en de voorgestelde remedies opnieuw een grote make van neutraliteit [ten

opzichte van de diverse godsdiensten; red.] wordt gepractiseerd. Men kan niet toestaan dat het conflict door godsdienstig fanatisme verwordt tot een religieus conflict, noch kan men ermee doorgaan het wereldlijk internationaal recht, dat sinds 1947 op deze zaak van toepassing is, terzijde te schuiven. De Palestijnen verzetten zich niet tegen de Israëli's omdat dezen joden zijn. Als ze boeddhisten geweest waren, zou het verzet tegen de oprichting van een staat uit het niets op Palestijns grondgebied even hevig zijn geweest en de solidariteit van de Arabische bevolkingen met de Palestijnen even sterk. Het is heel ernstig het judasme en de islam te mobiliseren en een dergelijke mobilisering haar gang te laten gaan.

Het internationaal recht heeft zich al heel lang geleden uitgesproken vóór internationalisering van de heilige plaatsen en vóór het recht op terugkeer van de Palestijnse vluchtelingen. Het valt trouwens niet in te zien waarom de joodse gemeenschappen, die terecht compensaties en herstelbetalingen hebben verkregen voor alles wat ze is aangedaan of wat hen is afgenomen in Europa, op de lange duur dezelfde rechten aan andere slachtoffers - te weten de Palestijnen - zouden kunnen ontzeggen. Als er, op grond van hun religieuze verbondenheid en van de bijbel, voor alle joden een recht op terugkeer geldt, hoe kan men dan dat recht ontzeggen aan de Palestijnen, die dit gebied de laatste

twintig eeuwen onafgebroken in bezit hebben gehad?

Alleen een neutrale visie is in staat in dit conflict enig gezond verstand terug te brengen. Godsdienstige en mystieke escalatie - of die nu van de kant van moslims of van joden komt - zal regelrecht uit op zelfmoord van de twee bevolkingsgroepen uitdraaien. Het is heel ernstig hen morele steun te onthouden, door andere oplossingen aan te reiken dan de roep om religieuze rechten of de wederzijdse beschuldigingen van godsdienstig

fanatisme of racisme.

De tweede moedige stap die vereist is, bestaat eruit de Verenigde Staten de waarheid te zeggen. Door voortdurend blij te geven van partijdigheid, voortvloeiend uit hun diepe sympathie voor Israël, zijn de laatstgenoemden niet de onpartijdige arbiters geweest die nodig zijn om het vredesproces tot een goed einde te brengen [sic]. Het is met andere woorden nodig hen de zware verantwoordelijkheid te laten voelen die ze hebben voor de impasse in het [zogenaamde] vredesproces en er zou een eind gemaakt moeten worden aan het monopolie dat ze in deze kwestie uitoefenen.

Het is zonder meer het absolute recht van de Verenigde Staten aan de kant van Israël te staan, maar dan zijn ze beslist niet de onpartijdige arbiters die de internationale gemeenschap nodig heeft om de zaak in rustiger vaarwater te brengen. De deur moet dus voor anderen geopend worden, zodat die bij het [zogenaamde] vredesproces kunnen helpen. Er moet aan de Verenigde Staten gevraagd worden te stoppen met hun politiek van 'meten met twee maten' in dit deel van de wereld.

Het feit dat het zo moeilijk is kritiek uit te oefenen op deze politiek van de Verenigde Staten, is een van de factoren die de opkomst van het antisemitisme in de Arabische wereld bevordert, als een gemakkelijk substituut voor een

verboden anti-amerikanisme.

Zijn er in Europa en in de Arabische wereld leiders die in staat zijn luid en duidelijk tegen de Amerikaanse regering te zeggen dat het zo wel genoeg is en dat men mededogen moet hebben met de volkeren van de regio? Ofwel, gaat men door met clichés, met stereotiepe politieke propaganda en met het voortdurend aan de kaak stellen van de extremisten van beide zijden, zonder iets te doen waardoor de 'gematigden' - die, zoals te begrijpen is, steeds minder talrijk worden - kunnen triomferen.

In dit uiterst kleine gebied kan alleen een niet-religieuze wereld- en maatschappijbeschuwing, die respect heeft voor de religieuze verschillen, maar niet door deze verdrongen wordt, het mogelijk maken oplossingen te vinden voor coëxistentie. Alleen een minimum aan evenwicht tussen de krachten ter plaatse zal de Israelische maatschappij kunnen beïnvloeden, zoals vroeger de blanke samenleving in Zuid-Afrika beïnvloed kon worden door constante morele en materiële druk.

Op de lange duur wordt de zaak van de vrede en de stabiliteit niet gediend door de Palestijnen op deze manier in de kou te laten staan, door hen effectieve hulp tegenover de machtige Israelische oorlogsmachine te onthouden.

In werkelijkheid wordt de echte misdaad van het niet-verschaffen van hulp aan een volk in (levens)gevaar gevormd door niets-doen.

---

uit: *Le Monde* van 23 mei 2001

Georges Corm is economisch en financieel adviseur, ex-minister van Financiën van Libanon en auteur van enkele belangrijke boeken over politieke ontwikkelingen in het Midden-Oosten.

vertaling: Martha Hovy

Palestijnen bespreken de aard van de *Intifada* zal het volk mee gaan doen?

Roni Ben Efrat

Marwan Barghouti, de leider van de *Tanzim* (= Organisatie), heeft een nieuwe strategie aangekondigd: vanaf nu zal in de *Intifada* de nadruk op massale volksacties liggen (*al-Hayat al-Jadida* van 22 maart).

Dit betekent niet dat Barghouti heeft besloten militaire tactieken los te laten. Wel benadrukt hij de noodzaak om de participatie van de burgers te verbreden. Uit zijn woorden spreekt het besef dat de inzet van wapens problemen veroorzaakt.

Barghouti's aankondiging doet vragen rijzen: Wie zit erachter? Is het slechts een tactische zet om de *Intifada* in de wereld een betere pers te geven, of komt het echt van het volk? Verder is er de diepgaander vraag: Aangezien Barghouti wordt geïdentificeerd met de 'heersende partij' van Yasser Arafat [FATAH; red.], hoe valt een dergelijke 'heroriëntatie op het volk' – in wezen een democratische stap – te rijmen met de dictatoriale aard van het Palestijns Nationaal Gezag (PNA)?

Ik sprak met verscheidene nationalistische en linkse Palestijnen over Barghouti's uitspraken.

ontevredenheid over het militante aspect van de *Intifada*
In de achterliggende zes maanden van

de *Intifada* is consensus ontstaan gericht tegen het grote vertrouwen in de militaire benadering van de *Intifada*, vooral vanwege de zware verliezen aan Palestijnse zijde. Abed al-Jawad Saleh was in de jaren zeventig zes jaar lang de gekozen burgemeester van al-Bireh (nabij Ramallah), totdat de Israël's hem deporteerden. Nu is hij een onafhankelijk lid van de Palestijnse Wetgevende Raad [het parlement van de PNA; red.]. 'Mijn hele leven', zo vertelde hij me, 'heb ik aangezet tot de volksstrijd tegen de bezetting. Ik heb opgeroepen tot massale demonstraties en het betrekken van een breder publiek bij burgerlijke opstanden. Ik beschouw dit als de meest overtuigende vorm van strijd, omdat deze het voor de vijand moeilijk maakt om terug te slaan.'

Hani Issawi heeft vanaf het begin deel uitgemaakt van de Palestijnse nationalistische strijd, met al zijn hoogte- en dieptepunten. Als tiener was hij actief in een militaire eenheid en werd tot tien jaar gevangenisstraf veroordeeld. Tijdens de eerste *Intifada* bevond hij zich temidden van vooraanstaande leiders en de Israël's plaatsten hem onder administratieve detentie - dat wil

zeggen dat hij zonder vorm van proces gevangen werd gezet. Issawi sprak met mij niet als vertegenwoordiger van het Democratische Front voor de Bevrijding van Palestina (DFLP), maar op persoonlijke titel: 'De *Intifada* had vanaf het prille begin een volkskarakter moeten hebben. Dit laatste is bemoeilijkt door ontwikkelingen die zich na de Oslo-Akkoorden in de Bezette Gebieden hebben voorgedaan. Tijdens de eerste *Intifada* waren de Israëlische soldaten overal, in elke steeg, en daarom vond de strijd overal en nergens plaats. Maar sinds de Bezette Gebieden in A-, B- en C-Gebieden zijn opgedeeld, doet zich een nieuw strijdpatroon voor. Het Israëlische leger is bij de *checkpoints* geconcentreerd (zoals is bepaald in de Oslo-Akkoorden; RBE) en de demonstranten gaan daar de confrontatie aan. Dit geeft de soldaten een voorwendsel om het vuur te openen, in een situatie waarin zij in alle opzichten in het voordeel zijn. Er kan geen twijfel over bestaan dat deze constellatie Israël erg goed uitkomt. Behalve de hopeloze confrontaties heeft zich nog een slechte gewoonte ontwikkeld, namelijk het lukraak en opzichtig gebruik van hun wapens door sommige Palestijnen. Het schieten op joodse locaties als Gilo of Psag' of lokt zware Israëlische vergeldingsacties uit. De Palestijnen staan daar machteloos tegenover. Inmiddels is men begonnen de daders publiekelijk in de meest krachtige termen te bekritisieren.'

Ook in Gaza, zegt de linkse activist Fuad Abu Libda, is er felle kritiek geweest op het schieten vanuit dichtbevolkte gebieden, zoals de al-Tufakh wijk. Het regime [de PNA] is niet doof gebleken voor deze kritiek.

Vanwege zijn militaire karakter is de nieuwe *Intifada* er niet in geslaagd om internationaal sympathie te mobiliseren. De frustratie op dit punt is door professor Edward Said verwoord. In een van de vele artikelen over dit onderwerp schreef hij: 'De simpele waarheid is, dat de Palestijnse *Intifada* onbeschermd en ineffectief is, zolang deze in het Westen niet als een vrijheidsstrijd wordt gezien. (...) Je hoeft geen Aristoteles te zijn, om de Israëlische propaganda - die Palestijnen in lelijke, fanatieke terroristen verandert - in verbinding te brengen met het gemak waarmee Israël het klaarspeelt

het beeld van zichzelf in stand te houden van een moedige, kleine staat die vecht tegen vernietiging - Israël dat zelf dagelijks afgrijselijke oorlogsmisdaden begaat. (...) De ironie is, dat de waarheid en de rechtvaardigheid aan de kant van de Palestijnen zijn. Echter, zolang Palestijnen dit niet zelf aan de wereld in het algemeen, aan zichzelf, aan de Israëli's en aan de Amerikanen in het bijzonder duidelijk maken, zal noch de waarheid noch de rechtvaardigheid kunnen zegevieren.' (*al-Ahram Weekly* van 29 maart-4 april)

Terwijl Edward Said zijn frustratie verwoordt op het vlak van de *public relations*, beschrijft de politieke redacteur van het in Londen gevestigde dagblad *al-Hayat* wat de kopstukken van de Arabische wereld ogenschijnlijk hebben geconcludeerd: De poging om de Bezeette Gebieden te 'Libaniseren' is mislukt. De redacteur (die ervoor koos anoniem te blijven) houdt de Palestijnen voor: Jullie hebben geprobeerd om het Libanese model toe te passen en Israël met militaire middelen uit te putten. Maar dit model werkt niet, en wel om twee redenen. Ten eerste lieten jullie het slagveld over aan allerlei soorten extremisten die er willekeurig en dus bepaald ongecontroleerd op los schoten, terwijl de overgrote meerderheid van de mensen erbuiten werd gehouden. Ten tweede zijn, voor wat Israël betreft, de Bezeette Gebieden niet Libanon. Met andere woorden: de redacteur zegt tegen de Palestijnen dat ze voor niets andere mensen het leven lastig maken, terwijl ze internationaal steun verliezen. Ook de Arabische gevestigde orde – waarvoor *al-Hayat* als spreekbuis fungeert – dringt er bij de Palestijnen op aan om minder driegende methoden te gebruiken.

waar belangen samenvallen

Het falen van de *Intifada* heeft geleid tot oproepen om de aard ervan te veranderen. Van aanvankelijk een exclusieve strijd van alleen degenen met wapens of van degenen die bereid zijn voor de zaak te sterven (de stenengooiers bij de *checkpoints* of de zelfmoordactivisten van HAMAS), is het nu zaak bredere lagen van de bevolking bij de *Intifada* te betrekken. Als we echter kijken naar de mensen die dergelijke oproepen doen, dan zien we een vermenging van bepaalde belan-

gen. Sommigen willen inderdaad dat de *Intifada* zich omvormt in een bevrijdingsoorlog, terwijl anderen doelen willen realiseren die niet in het belang van het volk zijn.

Een Palestijnse lector, Abed al-Satter Qassim, staat zeer sceptisch ten opzichte van pogingen om de Palestijnse massa erbij te betrekken. Qassim was één van de ondertekenaars van de 'Petitie van de Twintig'. De PNA arresteerde hem twee keer. Hij trekt de motieven achter heroriëntatie op het volk in twijfel. 'De huidige *Intifada* was nooit algemeen, noch spontaan. We hebben slechts twee *Intifada's* meegemaakt, de ene begon in 1936 en de andere in 1987. Het doel van de huidige opstand is tweeledig: om de onderhandelingen vlot te trekken en om de interne kritiek op de PNA te bezweren. Nu proberen ze [de PNA] de Israëli's als kindermoordenaars en de Palestijnen als slachtoffers te portretteren. Dat zal niet werken. Het volk is te achterdochtig om dit verhaal te geloven. De enige succesvolle weg is het ontwikkelen van het militaire verzet en dit hangt af van wat de islamistische stromingen doen.'

Tegenover Qassim staat Ingrid Jaradat-Gassner, een van de oprichters van Badil - een in Bethlehem gevestigde organisatie die vecht voor het verwezenlijken van het recht op terugkeer van de Palestijnse vluchtelingen. Jaradat-Gassner denkt dat, tenzij de *Intifada* zich verbreedt en de Palestijnse massa weet te mobiliseren, deze niet in staat zal zijn zich te ontwikkelen en stand te houden. De opkomst van Rechts in Israël, zegt ze, was een factor in het besluit om de eerdergenoemde heroriëntatie te maken. Degenen die de *Intifada* tot nu toe hebben geleid (de politieke partijen en FATAH, aangevoerd door Barghouti) begrijpen dat de Israëlische premier Ariel Sharon slechts geïnteresseerd is in lange termijn interimakkoorden. Daarom zal de *Intifada* zelf een lange adem moeten hebben. 'We moeten het beeld bestrijden', zegt Jaradat-Gassner, 'dat het een gevecht tussen twee legers is.' Het gaat hier om een onafhankelijkheidsstrijd, dus moet het hele volk erbij betrokken worden. Ze gelooft niet dat de oproep enkel een tactische zet van de kant van FATAH is, die slechts van cosmetische aard is. Het is eerder een strategie die in lijn is met de doelstellingen van de

leiding. Jaradat-Gassner maakt een onderscheid tussen FATAH en de PNA. De laatste, zegt ze, heeft nooit werkelijk in de *Intifada* geloofd. De PNA beleed slechts lippendiensten aan de Palestijnse massa om zo te kunnen zeggen: 'Jullie hebben geprobeerd tegen Israël te vechten en jullie zien dat het niet werkt. Dus moeten we terug naar de onderhandelingstafel.' FATAH, onder leiding van Barghouti, beoogt daarentegen een langdurige strijd te voeren tot, zo meent ze, de joodse nederzettingen zijn ontmanteld en er een onafhankelijke Palestijnse staat is gevestigd met Jeruzalem als hoofdstad.

De eerdergenoemde Hani Issawi denkt dat het onjuist is om een scherp onderscheid te maken tussen de standpunten van Barghouti en die van Arafat. Hij is van oordeel dat de laatste de nieuwe tactiek gebruikt om de spanningen te doen verminderen en de weg vrij te maken voor onderhandelingen.

Zes maanden *Intifada* hebben de schatkist van de PNA leeg gemaakt. Een opstand die het Westen niet begrijpt en die geen financiële steun van Arabische staten krijgt, kan niet degenen steunen die voordien profiteerden van buitenlandse donaties - de PNA en de NGO's (niet-gouvernementele organisaties) inbegrepen. Dit maakt het eenvoudiger de logica achter de heroriëntatie op het volk te doorgronden. Mocht deze nieuwe richting zich doorzetten, dan werpt dit de vraag op: Kan de PNA het zich veroorloven om bredere lagen van het volk te betrekken bij de besluitvorming over het toekomstige politieke proces?

de test

In het debat over strijdmethoden negeren de meeste politieke organisaties, de NGO's inbegrepen, de voornaamste factor die de Palestijnse massa weerhoudt zich bij de strijd aan te sluiten: hun wantrouwen in de PNA zelf. Het zogeheten 'Nationale Islamitische Leiderschap van de *Intifada*' omvat alle Palestijnse politieke partijen, van de volksfronten en de islamisten tot FATAH. Allemaal zijn ze van mening dat het Palestijnse volk zich thans geconfronteerd ziet met de grote vijand Israël en dat het om die reden noodzakelijk is de geschillen met de PNA terzijde te schuiven. Jaradat-Gassner beweert dat 'mensen de macht

waarover de PNA momenteel zou beschikken, overdrijven' en dat laatstgenoemde de 'straat' op de voet volgt. Het merendeel van het leiderschap van de *Intifada* is van mening dat het nodig is om geschillen over het Oslo-experiment terzijde te schuiven en een nieuw hoofdstuk in de relatie met de PNA te openen. Maar kan de strijd gedemocratiseerd worden, hand in hand met een dictatoriaal PNA-regime? Fuad Abu Libda die de stemming van de straat kent, merkt op: 'Mensen zijn bang dat dezelfde functionarissen die nu met ons samenwerken, morgen onze vijanden zullen zijn. Voor ons is de PNA als een ongewenst kind waarmee je opgescheept zit.'

Hanni Issawi benadrukt dat wat de PNA betreft, zijn positie niet die van zijn partij, maar zijn persoonlijke is. 'Het is geen toeval dat de *Intifada* zich het sterkst heeft gemanifesteerd in A-Gebied (gebied dat volledig onder Palestijnse controle staat). Mensen vragen zich af: waarom zouden we offers brengen? Waarom laten we die kerels (de PNA) het ons lastig maken? Niettemin zijn er anderen die denken dat als

men het klaarspeelt om van de bezetting af te komen, de corruptie binnen de PNA zal verdwijnen, omdat het de bezetting is die deze corruptie voedt.'

'Het probleem is dat onze oppositie helaas geen alternatief programma voor dat van de PNA heeft. Totdat we ons huis van binnen hebben gereinigd, is het moeilijk iets te bereiken. We moeten diepgaande hervormingen doorvoeren om van de rottigheid af te komen.' Ook Abed al-Jawad Saleh verwoordt dit minderheidsstandpunt: 'Door middel van een volksstrijd moeten we het monopolie van de PNA over de strijd breken. Alleen als we het initiatief opnieuw in handen krijgen - en daarmee het vertrouwen van het volk -, dan zullen we in staat zijn om de politieke condities te beïnvloeden. Het idee om een Palestijnse regering van nationale eenheid te vormen - als is voorgesteld door NGO-voorman Mustafa Barghouti en anderen - is zinloos. Ze zitten allemaal al samen in de diverse comité's van de PLO. Het resultaat zal slechts zijn, dat dit de PNA een vijgeblad verschaft. De *Intifada* moet een programma dat gericht is

tegen Israël, combineren met een programma gericht tegen de PNA. De strijd moet tegelijk op twee niveaus worden gevoerd: tegen de bezetting en vóór hervormingen binnen de Palestijnse maatschappij.'

De test van de heroriëntatie op het volk is ophanden. We zullen de uitkomst snel weten. Als zij een tactische zet inhoudt om in een goed daglicht bij de Verenigde Staten en de donorlanden te komen, dan zal het volk dat niet pikken. Maar in geval het een uiting is van een sterke algemene wens om een betere toekomst te creëren, dan zal er een lijn getrokken moeten worden om de juiste doeleinden te scheiden van de corrupte en beperkte doelstellingen van de PNA.

---

uit: *Challenge* (Jaffa), nummer 67 (mei-juni 2001)

Roni Ben Efrat is eindredactrice van *Challenge*

vertaling: Jan Moerings

aktie

Op 22 juni kwam eindelijk de bevrijdende fax uit Rashidiye binnen bij het Rotterdamse Palestina Komitee: Amne Suleiman, de voorzitter van de Palestijnse Vrouwenunie in Libanon, deelde 'with great respect and love' mee dat de Libanese autoriteiten de gehandicaptenbus met inhoud hadden vrijgegeven. Alles compleet en in goede orde. Aan ruim anderhalve maand van onzekerheid was een einde gekomen. Een onzekerheid die illustratief lijkt voor de kleine pesterijen waarmee Palestijnen in

Libanon dagelijks te maken hebben. Palestijnse liefdadigheidsorganisaties genieten bijvoorbeeld niet de - gedeeltelijke - vrijstelling van invoerheffingen, zoals die wel gelden voor Libanese. Dus was al bij voorbaat een Libanese stichting bereid gevonden de bus formeel te importeren. Maar dat ging weer niet op voor de inhoud: dozen en zakken vol met speelgoed, kleding en hulpmiddelen voor gehandicapten. Die waren niet bijtijds en niet volledig aangemeld. Daarop besloot de douane dat de bus met inhoud moest worden vastgehouden, en tevens om ook de bus voor een hoger import tarief aan te slaan! Het was Ariel Sharon die, onbedoeld mogen we aannemen, een einde maakte aan zes weken touwtrekken. De steeds wredere acties tegenover Palestijnen heeft een aantal van Sharons voormalige vrienden aan het twijfelen gebracht. De christelijke douaniers bleken de afgelopen weken exponenten van die omslag. Overduidelijk stond immers op de bus vermeld dat het een gift betrof uit Nederland - het christelijke Nederland! Letterlijk, zo liet men uit Rashidiye weten, zei de verantwoordelijke douaneambtenaar, dat als het christelijke Nederland de Palestijnen steunde, hij niet dwars kon blijven liggen. En tegen een sterk gereduceerd importtarief gaf hij bus en inhoud alsnog vrij voor vertrek naar Rashidiye.
(Benji de Levie)

Israels antwoord op de oktoberopstand 'verjoods' Galilea!

Assaf Adiv

Na gezien te hebben hoezeer de Palestijnen in Israel afgelopen oktober de *Intifada* hebben ondersteund, heeft de Israelische overheid haar opstelling naar de Palestijnse bevolkingsgroep toe gewijzigd. Beloftes van coëxistentie en wederzijdse ontwikkeling hebben plaats gemaakt voor de oude slogan 'verjoods Galilea!'

Gesteld tegenover Ariel Sharons rechtse bewind, lijkt het lokale Palestijnse leiderschap machteloos te zijn. De mislukte samenwerking met de Arbeidspartij zou dit leiderschap aanzet moeten hebben een nieuwe aanpak uit te denken. In plaats daarvan zoeken Palestijnse leiders de positieve kwaliteiten van Sharon.

In de eerste week van oktober 2000 sloten Palestijnen in Israel zich bij de *Intifada* aan. Als reactie daarop viel Israel terug in oude gewoontes. 'Uit' zijn gezamenlijke projecten tussen Palestijnen en joden, net als de roep om coëxistentie en wederzijdse ontwikkeling. 'In' zijn plannen om de joodse aanwezigheid in gebieden met een grote concentratie Palestijnen op te voeren.

Sinds de [bloedig neergeslagen] demonstraties op 30 maart 1976, is de Dag van het Land een centraal politiek evenement in het leven van de Palestijnse bevolkingsgroep in Israel geworden. Dit jaar hield premier Ariel Sharon, toen de bewuste dag begon te naderen, een serie vriendschappelijke bijeenkomsten met Palestijnse leiders, tijdens welke hij beloofde zich over hun grieven te zullen buigen. Dit was een poging om de te verwachten Palestijnse protesten [de *Intifada* was

enkele maanden eerder al van start gegaan] te neutraliseren.

De afgelopen maanden is echter de werkelijke opstelling van Sharon tegenover Palestijnse burgers in Israel duidelijk aan het worden. Dat komt niet tot uitdrukking in publieke uitspraken. Het lijkt alsof *Likoed* [de partij van Sharon] zich de solide, beproefde methodes van de Arbeidspartij heeft aangeleerd: Niet over uitvoering spreken, maar uitvoeren! Desondanks maken de kranten melding van plannen en projecten, die de verjoodsing van Galilea inhouden. Zo valt Israel terug op precies dezelfde politiek, die op 30 maart 1976 - de Dag van het Land - tot een uitbarsting leidde.

Een artikel in het Israelische dagblad *Yediot Aharonot* van 13 maart jl. legt een deel van de waarheid bloot. Volgens de auteur, Ofer Petersburg, veroorzaakte de Aksa-*Intifada* de kleine joodse nederzettingen in Galilea - ook wel aangeduid als 'uitkijkposten' (*mitzpim* in het Hebreeuws) - een diepe schok. Van kleine gemeenschappen, befaamd om hun schone lucht en de kwaliteit van het leven daar, werden deze in een oogwenk belegerde buitenposten.

In het verlengde van deze angstaanjagende ervaring zijn er inmiddels conclusies getrokken. 'In de komende dagen', schreef Petersburg, 'zal er een inspanning beginnen om joodse vestigingen in Galilea uit te breiden.'

De burgemeesters van de voornaamste joodse steden in het gebied (Nazareth Iliit, Carmiel, Acre en Migdal Ha-Emek) hebben een document opgesteld waarin de behoefte wordt geformuleerd om een half miljoen joden naar het gebied over te brengen. Volgens het regionale dagblad *Kol Ha-Emek v' Ha-Galil* van 23 februari jl. werd het document voorbereid in ruggespraak met het bureau van de premier [toen nog Ehoed Barak van de Arbeidspartij; red.]. Daarin wordt ernaar gestreefd Nazareth Iliit en Carmiel - gedurende de afgelopen vier decennia al centra van verjoodsing - elk hun inwonertal te laten groeien van 40.000 op dit moment naar 100.000.

Het onroerend goed-supplement van het Israelische dagblad *Ha'aretz* van 29 april jl. wist plannen te melden van het Ministerie van Huisvesting om naast al bestaande locaties, nieuwe steden te bouwen in de Negev, in de Gilboa-regio (in het zuidelijke deel van Galilea) en in de buurt van Haifa. Tot de plaatsen die moeten uitbreiden behoort ook Harish, dat ten zuiden van Umm al-Fahem ligt. Van oorsprong is Harish één van de steden in Sharons Zeven Sterren Nederzettingenplan uit de jaren negentig en het moet een ultra-orthodox centrum worden met 20.000 wooneenheden. Minister van Huisvesting Natan Sharansky heeft voorts voorgesteld om een nieuwe stad te bouwen in de omgeving van Tefen (in Opper-Galilea, ten noorden van Majd al-Krum).

speerpunt Misgav

Net als in het verleden neemt de Lokale Raad van Misgav in de verjoodsingscampagne het voortouw. De uitbreiding van zijn buitenposten is het provocerende antwoord op de protesten van de Palestijnse dorpen Arabeh en Sakhnin, die in oktober vier zonen verloren in botsingen met de politie. Het onroerend goed-supplement van *Ha'aretz* van 15 april jl. meldde de goedkeuring door de overheid van een plan om een van de buitenposten - Eshkhar (ten noorden van Sakhnin) - uit te breiden van 70 familie-eenheden naar 600. Het bedrijf dat de aanbestedingsrace won - Y.D. Millennium - zal tegen de attractieve prijs van 130.000 dollar luxe drie-kamer appartementen gaan aanbieden. Het doel is om joodse high-techwerknemers en onafhankelijke professionals aan te trekken. Het dagblad meldt dat twee leidinggevende Israëlische high-techbedrijven plannen hebben om in de buitenposten van Misgav research- en productiecentra te openen.

In de jaren die aan de tweede *Intifada* vooraf zijn gegaan, heeft de Lokale Raad van Misgav zijn aanpak gewijzigd. In de jaren tachtig had deze nog een angstcampagne gevoerd, vol van anti-Palestijnse propaganda tegen Sakhnin, Arabeh and Deir Hannah (Deze drie steden hebben de aanduiding 'de IJzeren Driehoek' gekregen, vanwege hun centrale rol in de protesten tijdens de Dag van het Land in 1976). Echter, na 'Oslo' had de Raad het steeds veelvuldiger over samenwerking en coëxistentie. Deze nieuwe aanpak vond een gewillig oor bij lokale Palestijnse leiders. Dezen waren voorstanders van een politiek van opgaan in het systeem, in plaats van confrontatie. De Raad van Misgav nam in het verlengde daarvan het initiatief tot gezamenlijke projecten met Palestijnen, zoals een lentefestival, de ontwikkeling van toeristische faciliteiten en zelfs een joods-Palestijnse school in een van de buitenposten.

In het toerisme-project bouwden tientallen Palestijnse families gastenkamers, in de hoop Israëlische joden onderdak te bieden. Gedurende een korte, rustige tijd waren de Palestijnse dorpen exotische plaatsen, die toeristen de authentieke smaken, geuren en aanblikken uit vervlogen tijden boden. In de ogen van Israëlische joden, zijn

deze nu teruggevallen tot wat ze vroeger waren: centra van haat en extremisme. De gastenkamers blijven leeg. Terwijl aan het lentefestival van april 2001 geen Palestijnen deelnamen. De wijziging in de politiek van de overheid heeft de lokale Palestijnse economie doen instorten, met een overeenkomstige stijging van de werkloosheid als gevolg.

het Herzlia Document: naar een nieuwe consensus

In het Centrum voor Interdisciplinaire Studies in Herzlia kwamen afgelopen maart 300 leidinggevende figuren uit de universitaire wereld en het veiligheidsapparaat bijeen om een nieuw beleid te formuleren. Onder hen bevond zich reserve-generaal Shlomo Gazit, het voormalige hoofd van de Inlichtingendienst van het Israëlische leger. Enkele jaren schreef Gazit een regelmatig verschijnende column voor de Arabische krant *al-Sunara*, waarin hij een lans brak voor 'Oslo'. In een interview op 26 maart echter, ventileerde hij de mening dat de tijd was gekomen om in Israël een dictatuur te vestigen en verregaande stappen te zetten tegen de Palestijnse bevolkingsgroep. In zijn visie komt het grootste strategische gevaar dat Israël het hoofd moet bieden niet van Iran of Irak, maar eerder van de natuurlijke aanwas van het Palestijnse bevolkingsdeel aan beide zijden van de Groene Lijn. [zie voor een verslag van deze bijeenkomst het vorige nummer van *Soemoed*; red.]

De aanbevelingen van de conferentie lagen niet ver af van die van Gazit. Hoewel ze niet representatief zijn voor de officiële politiek - lees: nog niet - zou het een vergissing zijn om te denken dat ze afkomstig zijn van een stel gekken uit de rechtse hoek. Kijkend naar de lijst van deelnemers, voelde organisator dr. Uzi Arad (voormalig adviseur van Benjamin Netanyahu) zich geroepen om op te merken: 'Degene die er niet bij was, mag beschouwd worden als niet te behoren tot Israëls top-echelon.' In geval de demografische voorspellingen [als gedaan tijdens de conferentie] correct zijn, valt het inderdaad moeilijk in te zien, hoe Israël zijn joodse en zionistische karakter kan behouden, tenzij de beleidsvoorstellen van de conferentieleden worden uitgevoerd. Daarbij

moeten we niet vergeten dat 62,5 procent van de Israëlische kiezers [althans van degenen die naar de stembus zijn gegaan; red.] op Sharon heeft gestemd, die nadien Rechavam Ze'evi in zijn regering heeft opgenomen - Ze'evi die al lang bekend staat als een voorstander van de 'transfer' [lees: massale verdrijving] van Palestijnen.

Palestijns leiderschap maakt Sharon het hof

In oktober 2000, toen de Palestijnen in Israël zich bij het Palestijnse protest in de Bezette Gebieden aansloten, nam het lokale gezag extreme maatregelen. De politie schoot met scherp op de massa, als gevolg waarvan 13 demonstranten werden gedood. De overheid steunde deze bloedige aanpak en probeerde later een serieus onderzoek te voorkomen. In antwoord hierop nam slechts 18 procent van de stemgerechtigde Palestijnen deel aan de verkiezingen voor het premierschap van afgelopen februari (dit vergeleken met 70 procent in 1999). De anderen weersloten de aanvechting om 'het minste van twee kwaden' te steunen, waartoe hun leiders hen in de jaren negentig succesvol hadden aangezet. Met het oog op deze ontwikkelingen, zou men verwachten dat de Palestijnse leiders hun conclusies hebben getrokken.

Dat deden ze niet. In plaats daarvan begonnen ze na de verkiezing van Sharon hem de een na de ander te ontmoeten. De eerste die de 'nieuwe' Sharon ontmoette, was Issam Makhul van *Hadash* (die mede is samengesteld uit de Communistische Partij). Samen met Tamar Gozansky (eveneens *Hadash*), begon hij boodschappen over te brengen tussen Sharon en Arafat. Na een ontmoeting met Sharon op 26 maart, zei Makhul dat hij plezierig verast was: de nieuwe premier had begrip getoond voor de problemen van de Palestijnse bevolking. De volgende dag hadden de hoofden van de lokale Palestijnse raden, geleid door Mohammed Zeidan, die voorzitter is van het Supreme Monitoring Committee of the Arab [= Palestijnse] Population, ook een ontmoeting met Sharon. Ook zij gaven optimistische verklaringen af. Zij hadden gepland om op 28 maart voor de Knesset te demonstreren tegen discriminatie, maar in het licht van Sharons beloftes besloten ze de demonstratie af te gelasten. Voorts besloten ze

om een ingetogen en 'verantwoordelijke' houding aan te nemen tijdens de Dag van het Land.

Het is de gewoonte om op de Dag van het Land in een van de Palestijnse steden een podium op te richten, waar vertegenwoordigers van alle Palestijnse partijen het woord voeren. Gezien de gebeurtenissen in oktober en de volslagen minachting van de overheid voor de Palestijnse klachten over het optreden van de politie, verwachtten waar-

nemers dit jaar dat de woede tot uitbarsting zou komen. En zo leek het op het eerste gezicht ook. Aan de belangrijkste demonstratie op de Dag van het Land, die in Sakhnin, namen 25.000 mensen deel, benieuwd naar de toespraken van hun leiders. Tot hun verbazing bleek niemand een podium te hebben gebouwd. De burgemeester van Sakhnin hield een toespraak van slechts 5 minuten, waarna de demonstranten naar huis werden gestuurd. Dierzelfde dag bracht Israël in de

Bezette Gebieden vijf Palestijnen om.

---

uit: *Challenge* (Jaffa), nummer 67 (mei-juni 2001)

Assaf Adif is verbonden aan de Organisatie voor Democratische Aktie (ODA), die onder meer het tweemaandelijks verschijnende *Challenge* uitgeeft.

vertaling: Paul Prillewitz

verslag van een werkbezoek aan Gaza, midden in de *Intifada* wat is dit hier, een veldhospitaal?

Anja Meulenbelt

2 1 april 2001. Op het kantoor van het nieuwe Gaza Home Care Program, dat ondersteuning organiseert voor de nieuwe gehandicapten van de *Intifada* laat Khaled Abu-Zaid ons de vele pagina's lange lijst met namen van de gewonden zien.

De helft is gewond geraakt tijdens de confrontaties met het Israëlische leger, maar er is ook geschoten op kinderen op weg naar school of naar huis. Kogels en mortiergranaten drongen huizen, scholen en ziekenhuizen binnen. Sommige gewonden kwamen er van af met de schrik, een schampschot en eerste hulp, anderen liggen nog steeds in coma in een ziekenhuis. In de buitenlandse ziekenhuizen revalideren zo goed en zo kwaad als het gaat de Gazanen, meestal jongens, die voor

de rest van hun leven gehandicapt zullen blijven. Hoeveel het er precies zijn weet nog niemand. De schatting is 10 procent van de gewonden, zeker degenen waar gericht op is geschoten. Dat zijn dus in ieder geval honderden, misschien wel duizend nieuwe gehandicapten in de Strook van Gaza.

We zijn er, het is april, voor de derde keer sinds de nieuwe *Intifada*, het vaste team van Stichting Kifaia, Joes, Eelco, Anja, aangevuld met een verpleegkun-

dige, Ruud van der Ven. Het was dit keer leeg bij Erez *checkpoint*. De meeste buitenlanders hebben de Strook van Gaza al verlaten. Palestijnen mogen er niet uit. Israeli's, behalve natuurlijk het leger en de kolonisten die hun eigen toegangswegen hebben mogen er niet in. 'Are you sure you wanna go inside there?', vroeg een

Israëlische soldaat ons toen we de grens over gingen. Dit keer zullen we het nieuwe Palestijnse team van het Gaza Home Care Program trainen, in de beste zorg voor gehandicapten, en in multidisciplinaire samenwerking.

We wisten dat we terecht zouden komen in een oorlogstoestand. In oktober moesten we geëvacueerd worden toen de Strook van Gaza voor het eerst vanuit de lucht werd beschoten, inmiddels was de intensiteit van de bombar-

Stichting Kifaia bestaat uit een groep vrijwilligers die zichzelf tot taak hebben gesteld een aantal organisaties voor gehandicapten in de Strook van Gaza te ondersteunen. Zij doen dit vooral door fondsenwerven en het organiseren van trainingen voor de hulpverlenende staf en de ouders van gehandicapte kinderen ter plekke. Het werk van Stichting Kifaia wordt onder andere ondersteund door Kinderpostzegels en het Liliane Fonds.

postadres: Tichelstraat 26hs, 1015 KT Amsterdam
telefoon: 020 - 6380852
website: www.xs4all.nl/~kifaia
postbankrekeningnummer 8207589,
Stichting Kifaia, Amsterdam

dementen, vanuit zee, land en de lucht opgevoerd. De Gazanen zijn omsingeld, ook binnen hun eigen land, dat door het leger met tanks in vier van elkaar geïsoleerde stukken is verdeeld. Als Israël edelmoedig aankondigt dat er die dag weer een paar duizend arbeiders naar hun werk in Israël mogen houdt iedereen in Gaza zijn hart vast. Zulke gebaren die bedoeld zijn om de buitenwereld te laten weten dat de Israëlische regering niet compleet harteloos is worden praktisch altijd gevolgd door nog zwaardere aanvallen uit de lucht. 'Alles wat ze geven nemen ze dubbel terug', zegt Khaled. We vallen alleen terroristische doelen aan, heeft Israël gezegd. Dat kan kloppen als je er van uit gaat dat de hele bevolking van Gaza in verzet is tegen de bezetting. Dan is het dus terecht om mortiergranaten te gooien op vluchtelingenkampen, en is het hun eigen schuld als er vele slachtoffers worden gemaakt. Alleen militaire doelen worden aangevallen, zegt Israël. En inderdaad, het ziekenhuis dat is gebombardeerd vanuit een legerpost bij Erez, waarbij een arts werd gedood tijdens zijn spreekuur, is een militair hospitaal. Door de omsingeling binnen de strook kunnen mensen uit Gaza-Stad niet naar de middenkampen- de vluchtelingenkampen tussen Gaza-Stad

en het zuiden, die ook weer afgesloten zijn van de steden Khan Yunis en Rafah in het zuiden. Mensen kunnen niet naar hun werk, als ze dat al hebben, kinderen kunnen soms niet naar school, familieleden hebben elkaar al maanden niet gezien, mensen kunnen niet naar het ziekenhuis of naar een arts, tuinders kunnen hun groente niet kwijt, terwijl aan de ene kant van de barricade voedseltekorten zijn verrotten de tomaten aan de andere kant. Rondom de nederzettingen wordt steeds meer bouwland vernietigd, en er is al zo weinig, en boomgaarden met de grond gelijk gemaakt. Mensen proberen nog ergens een heenkomen te zoeken, dieper het kamp in, slapen op de vloer in kantoren in Gaza-Stad waarvan ze hopen dat het daar veilig is, de kinderen zijn bang. We hebben de gebombardeerde huisjes gezien van twee grote vluchtelingenfamilies in Beit Lahia, het bloed op een kinderbedje, er waren gelukkig alleen gewonden en geen doden. De families, 19 kinderen, slapen nu letterlijk op straat.

Op dinsdagnacht 10 april werd ik wakker van het angstaanjagende gebrom van gevechtshelikopters en de doffe dreunen van inslagen in de verte. Tussen 1 en 4 uur 's nachts werd Khan Yunis niet alleen beschoten vanuit de lucht, maar trokken tanks de dichtbevolkte woonkern in. Vijftien huizen werden kapot geschoten, nog vijftien door bulldozers met de grond gelijk gemaakt. De bewoners kregen een half uur om te vertrekken, huisraad mochten ze niet meenemen. Voor de tweede, of derde keer in hun leven dakloos geworden. Drie doden, vijftig nieuwe gewonden. Het Israëlische leger noemt dit zelfverdediging, want er waren vanuit Khan Yunis een paar raketten afgeschoten naar Israëlisch grondgebied. Dat die geen enkele schade aangericht hadden was geen punt. Het was de eerste keer dat Israëlische tanks de dichtbewoonde gebieden intrakken, die formeel onder Palestijns gezag staan en het belooft weinig goeds voor de toekomst. Mocht iemand ooit de illusie gehad hebben dat de Strook van Gaza werkelijk autonoom was geworden, niemand twijfelt er nu nog aan dat de Gazanen moeten leven onder een permanente militaire bezetting.

Onder de gewonden van de *Intifada* zijn jongens die met zogenaamde rub-

berkogels (metalen kogels met een rubberlaagje) in een oog zijn geschoten tijdens demonstraties en nu half blind zijn of geraakt zijn terwijl ze stenen gooiden naar de Israëlische tanks bij de kolonistenkruispunten. Er zijn jongens bij met geamputeerde armen en benen, met dwarslaesies (voor de rest van hun leven verlamd) doordat hun ruggengraat geraakt is, of met hersenletsel. De kogels die hen hebben getroffen zijn meestal geen normale kogels maar '*high velocity bullets*', die uit elkaar barsten in het lichaam en grote schade aanrichten. Ook wordt er geëxperimenteerd met spijkerkogels, bestaande uit kleine spijkertjes die zich door het lichaam verspreiden. En daarnaast zijn er de slachtoffers van een nieuw gas, niet het gewone traangas, maar een gas dat epileptische aanvallen veroorzaakt, er zijn al doden door gevallen. En dan zijn er nog de gewonden door instortende huizen en granaatscherven.

De zwaarst gewonde jongens liggen op dit moment nog verspreid in buitenlandse ziekenhuizen, de ziekenhuizen in Gaza hebben onvoldoende bedden en niet genoeg operatie- en intensive care faciliteiten om de grote stroom gewonden te kunnen verwerken. En er is in de Strook van Gaza niet één revalidatie-centrum waar gehandicapten kunnen leren zich aan hun handicap aan te passen. En dus worden daar de meeste slachtoffers na de eerste medische behandeling ontslagen zonder goede nazorg. En daardoor, ook door het gebrek aan goede voorlichting, ontstaan veel, soms levensbedreigende complicaties. Een deel van de zwaarst gewonden komt nu langzamerhand terug uit het buitenland. Nu die jongens stuk voor stuk terugkomen naar huis kunnen we beginnen in te schatten hoe groot de schade is en wat het Gaza Home Care Program te doen staat.

Op de eerste dag van de training komt Muhammad Manah met zijn vader langs. Muhammad kenden we van ons vorig bezoek, een jongen van zestien die in zijn arm was geschoten. (Zie zijn verhaal op de website van Kifaia, www.xs4all.nl/~kifaia) Een paar maanden geleden dachten we nog dat Muhammad een 'licht' geval was, waar het team weinig zorg aan zou hebben. Hij kon alleen zijn linkerarm niet meer gebruiken, en met goede fysiotherapie

zouden zijn schouder en misschien ook zijn elleboog nog goed kunnen komen. Nu zit Muhammad er opnieuw. Inderdaad, door de zorg van onze fysiotherapeut Yehia is zijn schouder niet meer stijf en pijnlijk, zijn elleboog kan hij weer buigen, hij heeft een spalk voor zijn onderarm en een mitella. Het probleem is dat hij opnieuw met stenen is gaan gooien, hij heeft tenslotte zijn rechterarm nog. Daarbij liep hij een schampschot aan zijn hoofd op, de pleister zit er nog, en bij het wegrennen viel hij op zijn slechte arm die nu opnieuw is beschadigd. Zijn ouders, gek van angst, weten niet hoe ze hem tegen kunnen houden. Want hij gaat door, tot ook hij in een rolstoel terecht komt of doodgeschoten wordt. Het confronteert ons, en het Palestijnse team er mee dat de strijd nog lang niet voorbij is, dat het niet alleen gaat om fysieke medische zorg maar ook om psychisch zwaar getraumatiseerde jongeren die zichzelf in feite hebben opgegeven en niet meer hechten aan hun leven. Je ziet het soms aan hun ogen. Alsof ze al weg zijn. 'Wat doen we hier', vroeg Ruud, 'zijn we een veldhospitaal?'

Het nieuwe team begon nieuwsgierig, gemotiveerd en kritisch aan de training. Twee jonge artsen, dr. Wa'el en dr. Mahmoed, Ratiba, een verpleegster die al in Libanon had gewerkt, de fysiotherapeut Yehia die we al kenden van het vorige project, Nesreen de psychologe en Yasmeeen de maatschappelijk werkster, aangevuld door Brigitta, een vrijwilligster uit Duitsland. Ramadan en Muhammad tolkten. Het doel van de training was meerledig: hoe maak je systematisch een op elk individu gericht zorgplan dat rekening houdt met alle factoren: lichamelijke, maar ook psychologische en sociale problemen. Hoe breng je vervolgens het behandelplan tot uitvoering in dagelijkse zorg in de thuissituatie, en hoe betrek je daar de familie bij die uitvoerig voorgelicht en begeleid moet worden. Daar is een multidisciplinaire samenwerking voor noodzakelijk, en een team dat van elkaar op aan kan. Gaandeweg de week werd steeds duidelijker wat de meerwaarde zou zijn van deze in Nederlandse verpleeghuizen ontwikkelde, maar aan de Palestijnse situatie aangepaste aanpak. 's Ochtends instructies over wondverzorging, incontinentiezorg en dergelijke, 's middags huisbezoeken, erna het

gezamenlijk opstellen en uitwerken van de zorgplannen, en dan op tijd naar huis vanwege de bombardementen. Voor wie naar huis kan. Ramadan, onze tolk, die al een keer in zijn voet is geschoten, woont in Bureije, een van de middenkampen, en gaat elke dag naar zijn werk via de sluiptegels over het strand. Hij kijkt welke kant de loop van de tanks en de kanonnen op de gevechtsschepen heen wijzen, en op goed geluk rent hij door de gevarezone in de hoop dat ze hem niet zien. Maar deze nacht slaapt hij maar op de bank bij een zus in Gaza-Stad.

Op de derde ochtend, tijdens een les over het verzorgen en voorkomen van doorligwonden, een van de meest voorkomende complicaties van de gehandicapten die in rolstoelen zitten of de hele dag moeten liggen, wordt een nieuwe patiënt binnengereden, Nasser Abdul Karim al-Razi. Een broodmagere zeventienjarige jongen in een rolstoel, vergezeld door een hele stoet mannen, een oudere broer, zijn vader, oom en grootvader. Nasser is twee dagen geleden teruggekomen uit Saoedi-Arabië, waar hij maanden in een ziekenhuis heeft liggen revalideren na zware operaties.

Nasser is inmiddels beroemd, als een van de eerste *Intifada* slachtoffers. Op de eerste dag dat de volksoptocht was overgeslagen naar de Strook van Gaza, op 30 september, was hij met zijn vrienden naar de Karni *crossing* gegaan om er met stenen te gooien naar het Israelische leger. Hij was aan een been geraakt door een kogel, had die bij de eerste hulp laten verbinden, was teruggegaan om door te vechten en was toen geraakt door een voltreffer in zijn linkerzij. Bewusteloos was hij afgevoerd. Toen hij om middernacht nog niet thuis was waren zijn ouders hem gaan zoeken. In het Shifa Ziekenhuis, geheel in chaos door alle gewonden, zeiden ze dat hij er niet was. Maar zijn vrienden wisten zeker dat hij was neergeschoten. Onder de doden was hij ook niet. Uiteindelijk vonden ze hem in de intensive care, in coma. De familie kreeg toestemming om hem in een ambulance naar een Israelisch ziekenhuis te laten vervoeren. Zijn tante ging mee. Maar die mocht, als volwassen Palestijn, niet 's nachts in Israel blijven, en werd teruggestuurd. De familie besloot dat ze het hun zoon

niet aan konden doen dat hij uit zijn coma zou ontwaken, alleen, in vijandig gebied, en vertrouwden er niet op dat hij goed behandeld zou worden. Nasser werd, nog steeds bewusteloos, teruggebracht naar Gaza, toen met andere gewonden op een vliegtuig gezet naar Amman in Jordanië, van waaruit hij doorgevlogen werd naar een ziekenhuis in Saoedi-Arabië. Zijn vader ging mee. Het lukte om zijn leven te redden. Die ene kogel had grote schade aangericht, een nier en zijn milt moest worden verwijderd, zijn darmen waren beschadigd, en de kogel had uiteindelijk de zenuwbaan in zijn ruggengraat geraakt. Hij is het gevoel in zijn onderlijf kwijt en zal nooit meer kunnen lopen. Zes maanden was hij weg. Hij kreeg een prachtige rolstoel, en leerde die behendig gebruiken. En nu is hij terug, in Gaza, terug bij zijn familie van tien kinderen waarvan er nog een gehandicapt is, een werkloze vader, op een woninkje van twee kleine kamers en een dichtgetimmerde veranda dat alleen te bereiken is via een ook voor niet gehandicapten levensgevaarlijk steile trap. En daar zit hij nu. Zijn vrienden gaan nog naar school, en vechten door. School kan hij voorlopig wel vergeten. De twee vrienden met wie hij zich het meest verwant voelt, ook gehandicapt, zijn nog in het buitenland. Voor zijn familie, de vader deed de foto's van hem uit, is hij een held. Zijn foto heeft in de krant gestaan, zijn verhaal is op de televisie verteld. Maar hij zelf ziet er niet uit als een held, maar als een smalle jongen met het eerste donshaar op zijn bovenlip en sombere ogen. Die naar binnen gekeerde blik die we vaker tegen zouden komen. Zwaar depressief. Want wat moet hij nu?

Nasser kwam als geroepen, op die dag. Want met hem werd voor het Palestijnse team en voor ons duidelijk waar het werk uit zal gaan bestaan: een combinatie van zorg en emotionele ondersteuning, voor de kinderen zelf en hun families. Het eerste punt: Nasser had wel de beste medische behandeling gekregen, en een mooie rolstoel. Maar aan de 'care' was nauwelijks aandacht besteed. Hij eet nauwelijks, misselijk, geen eetlust. Hij geeft steeds over, ondanks de hapjes die zijn moeder speciaal voor hem maakt. De andere kinderen mogen blij zijn als er om de andere dag gekookt wordt,

foto: Anja Meulenbelt

bonen, of als er een keer kaas bij het brood is. Hij is zo afgefallen dat hij losjes in het korset zit dat hem in zijn rolstoel overeind moest houden. Hij heeft een brandwond op zijn been, door een te hete douche, hij had geprobeerd of hij nog pijn kon voelen en zich verbrand. Hij blijkt onder de doorligwonden te zitten. Hij is incontinent, krijgt elke dag laxeremiddelen, poept in zijn broek en schaamt zich dan voor de stank en wil niet naar buiten. Als hij niet beter verzorgd wordt is hij met zo'n maand of twee wel dood, ondanks alle dure medische behandelingen die hij al heeft gehad. Het team kan meteen oefenen: is er een medische reden voor dat hij niet eet, of is het psychisch? De psychologe die met hem praat komt er meteen al achter dat hij 's nachts wakker wordt van de nachtmerries en ook nauwelijks slaapt. Of slaapt hij niet vanwege de pijn in zijn zij door de schotwond? Aan de incontinentie is wel wat te doen, maar is dat de enige reden dat hij zich schaamt en niet naar buiten wil? En kunnen ze de toch al overbelaste moeder zover krijgen dat ze zijn wonden beter gaat verzorgen, en zijn vader, die zo trots is op zijn held, maar die geen enkel oog lijkt te hebben voor zijn emotionele toestand, hoe kunnen ze die bij de behandeling betrekken? En wat moet je met het feit dat de hele familie nauwelijks te eten heeft en op een woninkje woont dat totaal ongeschikt is voor een gehandicapte jongen die de trap op en af gesjouwd moet worden? Dit is dus het tweede punt waar het team mee te maken krijgt, de gevolgen van trauma. En de zwaarste vraag: wil Nasser wel blijven leven? Wat is zijn toekomst? Nog heeft hij de hoop niet opgegeven dat hij weer zal kunnen lopen, en door kan gaan met vechten. 'We moeten wel', zei hij, toen ik hem dat vroeg, 'als wij niet vechten gaan we allemaal in ons huis dood'. Stenen tegen tanks. Beter dan machteloos thuisblijven. Moet je hem

nu al van die laatste droom beroven? Zijn vader vroeg het team of hij later weer gewoon seks zou kunnen hebben, en kinderen krijgen. Wat moet je hem vertellen? Wie wil er met een jonge man in een rolstoel trouwen die waarschijnlijk geen geld zal kunnen verdienen, en met wie er hoogstens, moeizaam, met veel technische hulp kinderen te produceren zijn?

Uren is het team bezig met een behandelplan, met de vragen die nog beantwoord moeten worden, met het stellen van prioriteiten. Eerst de doorligwonden en de incontinentie. Een voedingsprogramma. De ouders trainen. Kijken hoe die jongen met kleine stapjes weer een doel in zijn leven zou kunnen krijgen en uit zijn isolement zou kunnen komen. Misschien gaat het lukken, via het ministerie, om een benedenhuis te organiseren, hoewel dat met al die vluchtelingen niet makkelijk zal zijn, en mag je zo'n familie wel voortrekken terwijl er zoveel nieuwe daklozen zijn?

Ik hield een inleiding over trauma, over het trauma van verlies, als je als jonge man onder ogen moet zien dat je hele leven is veranderd, en hoe weinig het helpt als iedereen zegt dat je een held bent en je je verplicht voelt om je flink te houden. En over het oorlogstrauma dat hier al zo gewoon is dat niemand meer beseft dat dat is waar ze last van hebben. Al die jongens die hun angst bestrijden door het gevaar op te zoeken in plaats van er voor weg te lopen. Die het gevoel hebben dat de toekomst van hun land van hun afhangt, niet van hun vaders die de vernedering niet kunnen verwerken van werkeloos zijn en hun kinderen niet kunnen beschermen. Het beeld van de kleine Muhammad al-Durra, doodgeschoten in de armen van zijn vader heeft er ingehakt. Ook vaders kunnen je niet redden. En zo zien we massa's jongetjes die haast hebben om groot te worden, zodat ze niet bang thuis hoeven te zitten maar net als hun grote broers stenen kunnen gaan gooien en helden worden. Desnoods dode helden.

De jonge psychologe, nog opgeleid met Freud (Freud in Gaza!) knikt, ja, dit herkent ze wel. Het hele team moet meedenken, ook de medisch geschoolde teamleden die niets hebben met

psychologie, hoe je deze jongen kan helpen, helpen zich te uiten, hem uitleggen dat nachtmerries heel gewoon zijn na wat hij heeft meegemaakt, dat hij niet gek is.

Er is nog zo veel te doen. Nasser heeft ons de eerste les gegeven in wat er nog komt. Hij mag niet klagen vindt hij zelf. Hij wist wat hij deed. De anderen die bij hem in het ziekenhuis lagen en die er nog aan komen, zijn er nog erger aan toe dan hij, zegt hij.

De training heeft ruimschoots aan het doel beantwoord. Maar we maken ons zorgen. Kan het team de immense taak aan, lichamelijk maar vooral ook emotioneel? Voorlopig is het geen overbodige luxe dat we ze blijven ondersteunen en begeleiden. We zullen in een komende training meer aandacht moeten besteden aan hoe ze het vol kunnen houden, hoe ze grenzen kunnen stellen als al die schrijnende gevallen binnen komen. Wat ze zelf kunnen doen om niet op te branden, ook niet als ze sommige van de jongens waar ze met zoveel liefde voor zorgen als-nog zullen verliezen.

Yehia en Wa'el hebben elk een gedicht voor ons geschreven, en lezen die voor op de laatste bijeenkomst. De getuig-schriften worden uitgedeeld aan het Palestijnse team en wij, van het Nederlandse team, krijgen elk een prachtig 'certificaat van eer' en een speech van Khaled. Ratiba kan geen woorden vinden en barst in snikken uit. We weten het inmiddels: in de eerste plaats komen we voor de gehandicapten, maar we komen ook voor dit team dat het vol moet zien te houden, voor de mensen in Gaza die moeten overleven, een belegerde bevolking die zich afgesloten voelt van de wereld en zich afvraagt of het de mensen daarbuiten nog wat kan schelen. Wij, de 'hollandi', krijgen een boodschap mee: *'Please tell the world outside what is happening here!'* Natuurlijk doen we dat, en natuurlijk komen we terug, als het maar enigszins kan zijn we er in juni weer. *Insha'allah*.

Anja Meulenbelt coördineert de activiteiten van de Stichting Kifaia en is auteur van *Het Beroofde Land*; Amsterdam [Van Gennep] 2000; 384 pp..